

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

NSOSTK14

Kevät 2017

Petra Hertto & Jenni Tyykilä

SEIKKAILUKASVATUS 4-5- VUOTIAILLE

– Opas varhaiskasvattajille päiväkotiviikossa

Petra Hertto & Jenni Tyykilä

SEIKKAILUKASVATUS 4-5-VUOTIAILLE

- Opas varhaiskasvattajille päiväkotivälskeessä

Tämä kehittämishankettamme kuvaava raportti käsittelee seikkailukasvatusta varhaiskasvatuksessa. Kehittämishankkeemme lähti liikkeelle keväällä 2016 ja valmistui vuoden päästä keväällä 2017. Kehittämishankkeen toimeksiantajana toimi yksityinen päiväkotivälske.

Kehittämishankkeemme tavoitteena oli luoda välskeen varhaiskasvattajille opas seikkailukasvatuksen toteuttamiseen. Seikkailukasvatus on yksi toiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen muoto, joka on tarkoituksena ottaa välskeessä työmenetelmäksi. Toimme siis hankkeen myötä uudenlaisen menetelmän toteuttaa varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatussuunnitelmaa välskeeseen.

Kehittämishankkeemme toteutus lähti liikkeelle päiväkodin johtajan haastattelusta, jolloin sovimme, että toteutamme talvella 2017 seikkailuviikon välskeen viisivuotiaiden ryhmässä. Tämän viikon pohjalta kokosimme oppaan käyttämistämme menetelmistä. Ennen seikkailuviikkoa pidimme teemahaastattelun osalle henkilökunnasta heidän toiveistaan, ja odotuksistaan opasta kohtaan. Havainnoimme myös lapsiryhmää ennen viikon toteuttamista, ja havainnot toimivat viikon toteutuksen apuna. Lopuksi oppaan valmistuttua kävimme esittelemässä oppaan maaliskuussa 2017, ja keräsimme vielä palautetta välskeen henkilökunnalta siitä, miten olimme onnistuneet oppaan tekemisessä.

Seikkailukasvatus -opas sisältää lyhyen perehdytyksen siitä, mitä seikkailu ja seikkailukasvatus ovat. Lisäksi kerromme lyhyesti miten seikkailukasvatus toteutuu osana varhaiskasvatussuunnitelmaa, ja mitä seikkailukasvatusta toteuttaessa tulee ottaa huomioon. Tämän jälkeen oppaassa on pitämämme seikkailuviikon rakenne esimerkinä, ja sen jälkeen olemme koonneet erilaisia vinkkejä, miten seikkailukasvatusta voi toteuttaa. Jokaiseen vinkkiin olemme laittaneet tavoitteet ja miten kyseistä toimintaa voi soveltaa eri tavalla. Opas on toimitettu välskeen varhaiskasvattajien käyttöön ja sovellettavaksi seikkailukasvatuksen pitämiseen.

ASIASANAT:

varhaiskasvatus, seikkailukasvatus, kokemuksellinen oppiminen, toiminnallinen oppiminen, varhaiskasvatussuunnitelma, kehittämishanke

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

Spring 2017 | 47 + 10

Petra Hertto & Jenni Tyykilä

ADVENTURE EDUCATION FOR 4-5-YEAR-OLDS

- Guide book for early educators in kindergarten Vilske

This report describing our development project addresses adventure education in early childhood development. Our development project began in spring 2016 and finished it a year later in spring 2017. The applicant of the development project was a private kindergarten Vilske.

The purpose of our development project was to create a guide book about implementing adventure education for early educators in Vilske. Adventure education is a form of functional and experimental learning that is meant to be taken as a working method in Vilske. We brought a new kind of method to implement early childhood education and early learning plan for Vilske.

Implementation of our development project started with an interview with the day care centre manager, where we agreed to perform an adventure week for a group of five-year-olds in Vilske in winter of 2017. Based on this week we assembled a guide book about the methods we used. Before the adventure week we gave a themeinterview for a part of the staff about their wishes and expectations towards the guide. We also observed the group before the week and the observations helped implementing the week. Finally after the guide book was completed we presented it in March 2017 and gathered feedback about how we succeeded in making the guide book from Vilskes staff.

Adventure education guide includes a short introduction about what adventure and adventure education is. In addition we briefly tell about how adventure eduaction actualizes in early learning plan and what should be considered when implementing adventure education. After this there is the composition of our adventure week as an example and after it we have assembled tips about how to implement adventure education. In every tip we have set objectives and how to implement certain action in different ways. The guide book as been delivered to Vilske for use of Vilskes staff and to be applied to managing adventure education.

KEYWORDS:

Early childhood education, adventure education, experimental learning, functional learning, early learning plan, development project

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Tausta ja tarve	7
2.2 Toimintaympäristön kuvaus	8
3 SEIKKAILUKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	10
3.1 Seikkailukasvatus osana varhaiskasvatussuunnitelman toteutusta	10
3.2 Seikkailu osana kasvatusta	11
3.3 Seikkailukasvatus kokemuksellisena oppimisena	13
4 SEIKKAILUKASVATUS LAPSEN KEHITYKSEN TUKENA	16
4.1 Lapsen kehitys 4-5-vuotiaana	16
4.2 Lapselle luontainen tapa oppia	19
4.3 Lapsilähtöisyys tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä	20
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	22
5.1 Kehittämishankkeen aikataulu ja prosessikuvaus	22
5.2 Kehittämishankkeen menetelmät	24
5.3 Palautteen keruu	29
6 SEIKKAILUKASVATUKSEN SOVELTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	31
6.1 Seikkailukasvatus-opas	31
6.2 Oppaan arviointi	32
6.3 Seikkailukasvatuksen toteuttaminen	33
7 POHDINTA JA ARVIOINTI	35
7.1 Kehittämistyön prosessin arviointi	35
7.2 Itsearviointi työskentelystä ja ammatillinen kasvu	36
7.3 Ehdotuksia jatkokehittämiseen	37
LÄHTEET	39

LIITTEET

- Liite 1. Kirje vanhemmille.
- Liite 2. Palautekysely.
- Liite 3. Seikkailukasvatus-opas.

KUVAT

- Kuva 1 Seikkailuviikon rakenne. 28

TAULUKOT

- Taulukko 1 Prosessikuvaus. 23

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeemme aihe on seikkailukasvatus. Teemme kehittämishankkeen yhteistyössä päiväkotiki Katariinan Vilskeen kanssa, joka toteuttaa varhaiskasvatusta 0-5-vuotiaille lapsille. Kehittämishanke on ajankohtainen, koska Vilske on kohtalaisen uusi päiväkotiki, ja se hakee vielä toimintatapojaan. Tarve kehittämishankkeeseemme lähti Vilskeen johtajan toiveesta saada seikkailukasvatus osaksi Vilskeen arkea, sillä Vilskeen perusperiaatteena on, että jokaisen lapsen päiväkotipäivä on seikkailu. (Vilske 2016). Lähdemme työstämään Vilskeeseen seikkailukasvatusta sen varhaiskasvattajien työmenetelmäksi. Aihe on myös ajankohtainen uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa silmällä pitäen ja kehittämishankkeessa tuomme esille uuden varhaiskasvatussuunnitelman näkökulmaa.

Kehittämishanke on saanut alkunsa keväällä 2016, jolloin olimme ensimmäistä kertaa keskustelemaan hankkeesta työelämäkumppanin kanssa. Hankkeen toiminnallinen osuus sijoittuu kuitenkin 2017 syksyyn, ja alkutalveen, jolloin olimme toteuttamassa hanketta Vilskeessä. Kehittämishankkeessa käytimme erilaisia menetelmiä, kuten haastattelua ja havainnointia. Näiden pohjalta lähdimme itse kokeilemaan seikkailukasvatuksen pitämistä kokeilevan toiminnan kautta. Kokeilevan toimintamme, ja työelämän kumppaneiden toiveiden pohjalta koostamme kehittämishankkeen tuotoksena seikkailukasvatus-oppaan Vilskeelle. Oppaan on tarkoituksena olla apuna, jotta Vilskeen henkilökunta voisi alkaa toteuttaa myös seikkailukasvatusta yhtenä työmenetelmänään.

Raporttimme etenee siten, että aluksi kuvaamme kehittämishankkeen lähtökohtia, eli taustaa ja tarvetta hankkeellemme. Esittelemme myös toimintaympäristöämme, jossa hanke on toteutettu. Tämän jälkeen esittelemme teoriaperustaa, joka on ollut apunamme seikkailukasvatuksen toteuttamisessa. Tuomme varhaiskasvatussuunnitelman kautta esille mitä seikkailukasvatus varhaiskasvatuksessa on, ja mitä perusteita seikkailukasvatuksen toteuttamiselle on. Lisäksi kuvaamme seikkailukasvatusta osana kasvatustyötä ja seikkailukasvatuksen pedagogista perustaa. Olemme ottaneet mukaan tietoperustaan myös oleellimmat neljä- viisi vuotiaan lapsen kehityksen ominaispiirteet. Tämä valikoitui teoriaperustaksi, jotta toiminta, jota järjestämme, on lapsen kehitystä tukevaa. Tuomme myös ilmi, miten seikkailukasvatusta voidaan hyödyntää lapsen kehitystä tukien ja miten lapsi oppii.

Seuraavaksi kuvaamme hankkeen etenemistä, ja käyttämiämme kehittämismenetelmiä. Kerromme, miten hanke on edennyt ja miten olemme toteuttaneet tuotoksemme. Mukana on myös kehittämishankkeen arviointia, palaute oppaasta ja tietoa, miten seikkailukasvatusta voi soveltaa. Lopussa on vielä pohdintaa kehittämishankkeen onnistumisesta, sekä hankkeen merkityksestä toimeksiantajallemme sekä yleisesti. Pohdimme myös omaa oppimistamme sekä ammatillista kasvua. Liitteenä työssämme on kokoamamme opas seikkailukasvatuksesta, palautekysely oppaasta sekä kuvauslupa vanhemmilta.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Kehittäminen on toimintaa, jolla on yleensä jokin selkeästi määriteltävissä oleva tavoite. Kehittämisellä voi olla eri tavoitteita, kohteita ja eri laajuuksia. Kehittämisen tarkoituksena voi olla yksikkökohtainen toimintatavan muutos, tai uusien ideoiden keksimistä, levittämistä ja vakiinnuttamista käyttöön. Kehittäminen on siis käytännöllistä asioiden muuttamista. (Toikko & Rantanen 2009, 14.) Kehittämistutkimus on menetelmä, joka yhdistää kehittämisen ja tutkimisen prosessiksi, joka sisältää niin teoreettisia, kuin kokeellisia vaiheita. Keskeistä kehittämishankkeissa on, että kehittäminen pohjautuu teoriaan, ja siinä tuotetaan kehittämisestä uutta teoriaa käyttöön. (Pernaa 2000, 11-12.) Kehittämishankkeelle onkin tyypillistä, että sen seurauksena tehdään jokin tuotos, kuten ohjeistus, opas tai vaikka tapahtuman toteuttaminen (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9).

Hankeperustaisella kehittämistoiminnalla on yleensä määritelty jokin tietty aika ja tavoitteet sekä valmiiksi määritellyt toimintatavat (Toikko & Rantanen 2009, 15). Kehittämishankkeessa on mukana eri toimijoita, joiden kanssa tehdään yhteistyötä, mutta toiminnan keskiössä on kuitenkin kehittämishanketta tekevä opiskelija. Kehittämishanke vaatii dialogista keskustelua toimijoiden kanssa kaikissa kehittämishankkeen vaiheissa, eli toimintaa arvioidaan, keskustellaan, ja hanketta suunnataan uudestaan tarvittaessa hankkeen edetessä. Tähän vaaditaan vuorovaikutuksellista toimintaa hankkeen eri toimijoiden kanssa. (Salonen 2013, 6.)

2.1 Tausta ja tarve

Meidän kehittämistyömme on hanke, sillä meillä on selkeä aika varattu kehittämiselle. Mukana on toimeksiantaja, jolla on tarve toimintansa kehittämiseen. Hankkeen alkaessa määrittelimme tavoitteet ja sen mitä toimeksiantaja haluaa lopputuotokseksi heille. Määrittelimme myös hankkeemme toimintatavat valmiiksi toimeksiantajan kanssa, ennen kuin lähdemme toteuttamaan hanketta.

Kehittämishankkeemme idea lähti liikkeelle, kun saimme toimeksiannon päiväkotia Katariinan Vilskeeltä lähteä kehittämään heille seikkailukasvatusta. Prosessi lähti käyntiin, kun kävimme ensimmäistä kertaa tapaamassa päiväkodin johtajan. Selvitimme johtajan ajatuksia siitä, mitä hän odottaa meiltä. Heti alussa kehittämishankkeemme tavoitteeksi tuli tehdä seikkailukasvatus-opas Vilskeen henkilökunnalle. Toteutustavaksi valikoitui siis opas.

Kehittämishankkeen tarve perustuu Vilskeen toiveeseen saada seikkailukasvatuksesta osa Vilskeen jokapäiväistä arkea. Vilske on uusi päiväkotia, joten se hakee vielä omia toimintamallejaan. Seikkailukasvatus on tarkoitus ottaa Vilskeen henkilökunnalle työmenetelmäksi. Seikkailukasvatus työmenetelmänä antaa hyvän mahdollisuuden toteuttaa varhaiskasvatusta ja uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kehittämishanke suuntautuu siis päiväkodin työntekijöille.

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan lapsen oppimisesta kokonaisvaltaisena tapahtumana, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa läsnä olevien ihmisten ja ympäristön kanssa. Lapsi nähdään uteliaana ja aktiivisena toimijana, jolle

ominaisia tapoja oppia ovat muun muassa erilaisissa ympäristössä havainnointi, leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka painottuu juuri käsitykseen lapsen oppimisesta, ja sitä toteuttaa suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstö. (Opetushallitus 2016, 20.) Kehittämishanke tähtääkin siihen, että saamme luotua Vilskeen varhaiskasvattajille oppaan, joka toimii yhtenä menetelmänä laadukkaan ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen kasvatuksen toteuttamisessa.

Seikkailukasvatus tukee Vilskeen ideologiaa, joten lähdemme kehittämään malliviikkoa, jonka aiomme toteuttaa seikkailukasvatusviikkona. Tästä koostamme oppaan, joka toimii Vilskeen henkilökunnan apuna ja mallina, josta jokainen kasvattaja voi lähteä soveltamaan omaa tapaansa toteuttaa seikkailukasvatusta. Tämän kehittämishankkeemme tarkoituksena on luoda Vilskeen henkilökunnalle työväline, jonka avulla he voivat toteuttaa tavoitteellista ja lapsen kehitystä tukevaa varhaiskasvatusta.

Näemme, että kehittämishanke tukee uuden varhaiskasvatussuunnitelman ajatuksia, joten se on merkityksellinen siltä kannalta, että se tukee Vilskeen henkilökunnan työtä. Luomme heille menetelmän, joka soveltuu uuden varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen. Aihe on siis hyvin ajankohtainen ja merkityksellinen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Seikkailukasvatus on vieras menetelmä Vilskeen työntekijöille, joten heillä on kehittämishankkeen myötä mahdollisuus kehittää omaa toimintaansa ja saada uusia näkökulmia työhön. Seikkailukasvatus tuo lapsille uuden tavan oppia ja kokea asioita mielekkäällä tavalla.

Itse opimme varmasti paljon tämän hankkeen myötä, sillä seikkailukasvatus on meille molemmille vieras menetelmä. Opimme itsekkin uudenlaisen tavan toteuttaa varhaiskasvatusta. Tästä hyödyimme varmasti, sillä suuntaudumme molemmat varhaiskasvatukseen ja voimme viedä seikkailukasvatuksen ideaa eteenpäin varhaiskasvatuksen työkentälle.

2.2 Toimintaympäristön kuvaus

Toimeksiantajana ja toimintaympäristönä on yksityinen päiväkotiki Vilske. Päiväkotiki sijaitsee Turussa kartanomiljöössä. Päiväkodin piha ja rakennus ovat oivalliset seikkailua ajatellen. Tämä ilmenee siten, että piha on maastoltaan vaihteleva sekä monipuolinen ja tarjoaa lapsille virikkeellisen ympäristön. Päiväkotiki on ollut toiminnassa elokuusta 2015 alkaen. Vilske kuvaa itseään koko perheen päiväkodiksi ja päiväkotiki auttaa perheitä päivähoidon lisäksi tarjoamalla arkea helpottavia palveluita, esimerkiksi kauppakassi- tai pesulapalvelun. Päiväkodilla on käytössä Turun kaupungin yksityisen päivähoidon palveluseteli. (Vilske 2016.)

Vilskeen periaatteisiin kuuluu, ettei päiväkotiki rajoitu vain itse päiväkotikiin ja sen pihaan, vaan myös lähimetsään, sillä metsä on lapsen huvipuisto ja luonto ruokkii lapsen luovuutta. Vilskeen periaatteisiin ja arvoihin kuuluvat myös jokalapsenoikeudet. Lapsella on oikeus ihmetellä, kokeilla ja tutkia. Lapset oppivat kokemusten ja havaintojen kautta. Lapsella on oikeus hyppiä ja juosta. Vilskeessä liikutaan paljon ja päiväkodin päivään kuuluu paljon vipinää. Lapsella on oikeus kasvaa lähellä luontoa, haistellen, maistellen, kuunnellen ja katsoen. Lapsella on oikeus olla oma itsensä.

Päiväkodissa jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja jokaisen yksilölliset tarpeet huomioidaan. Lapsella on oikeus kuvitella, luoda ja leikkiä. Vilskeen päiväkotipäivä on seikkailu, jossa lapsi saa käyttää mielikuvitustaan ja leikkiä. (Vilske 2016.)

Päiväkoti Vilskeen toiminta perustuu löytämisen riemuun sekä kokemukselliseen oppimiseen. Toiminnan taustalla on ajatus siitä, että jokaisesta päivästä tulee seikkailu, kun siihen kuuluu ihmettelyä, leikkiä, liikettä, tutkimista sekä kokeilua. Päiväkodissa käytetään toiminnallisia menetelmiä, jotka tukevat lapsen yksilöllistä kasvua ja sosiaalisia taitoja. (Vilske 2016.)

3 SEIKKAILUKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Seikkailukasvatus osana varhaiskasvatussuunnitelman toteutusta

Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja haluavat oppia uutta. Lapset oppivat kokonaisvaltaisesti ja hyödyntävät oppiessaan kaikkia aistejaan. Ollessaan vuorovaikutuksessa ihmisten ja ympäristön kanssa lapset yhdistävät asioita omiin kokemuksiinsa ja tuntemuksiinsa. Olemalla aktiivinen ja kiinnostunut sekä tekemällä asioita lapsi oppii parhaiten. Lapselle ominaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja erilaiset taiteisiin perustuvat toiminnot. Oppimisen lähtökohtana lapsilla on heidän aikaisemmat kokemukset, ja lasten aiemmin oppimat asiat joista he ovat kiinnostuneita. Oppimisen ehtona on myönteiset kokemukset sekä turvallinen ympäristö. Vertaisryhmällä on suuri merkitys lapsen oppimiskokemusten kannalta. Toiminta, joka on haastavaa, kiinnostavaa ja tavoitteellista saa lapset innostumaan ja oppimaan lisää. Myös leikki on keskeisessä roolissa oppimisessa. (Opetushallitus 2016, 20.)

Seikkailukasvatus voidaan nähdä varhaiskasvatussuunnitelman perusteella hyväksi oppimisen keinoksi, ja seikkailukasvatukseen voidaan sisällyttää monia eri varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjä. Varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyy seuraavat oppimisen alueet: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni, ja kasvan, liikun sekä kehityn. Nämä eri oppimisen alueet ohjaavat kasvattajia toteuttamaan ja suunnittelemaan monipuolista pedagogista toimintaa. Nämä aihealueet eivät ole erillään toisistaan, vaan tarkoituksena on yhdistää eri alueita toisiinsa, ja soveltaa eri tavoin lasten oppimisen tarpeiden, ja mielenkiinnon perusteella. (Opetushallitus 2016, 39–40.)

Oppimisalueiden yhdistäminen auttaa lasta tarkastelemaan ja tutkimaan asioita laaja-alaisesti. Lapsen mielenkiinnon kohteet ovat tärkeä ottaa toimintaa suunniteltaessa huomioon. Nämä voivat nousta esimerkiksi saduista, retkistä ja leikeistä. Henkilökunnan tehtävänä on luoda näistä lapsen mielenkiinnon kohteista monipuolista, ja eri oppimisen aihealueita hyödyntävää pedagogista toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä. (Opetushallitus 2016, 39–40.) Uskomme, että seikkailukasvatus on hyvä toimintamuoto uuden, vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteella, sillä seikkailukasvatus on kokonaisvaltaista oppimista, ja siihen pystyy hyvin sisällyttämään näitä varhaiskasvatussuunnitelmassa esitettyjä oppimisalueiden muotoja.

Varhaiskasvatuksessa leikki on erityisessä merkityksessä. Varhaiskasvatuksen yhtenä tärkeänä ajatuksena pidetään, että lapsi oppii leikin avulla ja se on lapselle mieluista toimintaa. Leikin avulla lapsi oppii erilaisia hyödyllisiä taitoja, ja lapsen persoonallisuus kehittyy. Ohjaajalla on olennainen merkitys leikin ohjaamisessa, sillä hänen tulee antaa mahdollisuus monipuoliseen, ja lapsia kiinnostavaan leikkiympäristöön. (Helenius & Korhonen 2008, 67.)

Seikkailukasvatusta Suomen varhaiskasvatuksessa on toteutettu vasta vähän. Päiväkotien seikkailukasvatukseen on uskaltauduttu yksittäisinä kokeiluina, eikä se ole juurtunut päiväkotien toimintaan. Vaikka kiinnostus seikkailukasvatusta kohtaan on

lisääntynyt, uskallus ja kokeneisuus seikkailukasvatuksesta puuttuvat päiväkodin henkilökunnalta. Päiväkodin henkilökunnan osaamisen ja aktiivisuuden varassa on seikkailukasvatuksen käyttö varhaiskasvatuksessa ja sen juurtuminen varhaiskasvatukseen. (Karppinen & Latomaa 2015, 138, 141.)

3.2 Seikkailu osana kasvatusta

Seikkailua on vaikea määritellä, koska ihmiset kokevat asioita eri tavoin. Jokainen ihminen määrittää seikkailun omalla tavallaan. Seikkailun määritelmä antaakin hyvin tilaa luoda arkipäiväisistä ja pienistä asioista seikkailun. Siihen ei tarvita aina mitään välineitä, eikä sen tarvitse olla mitään suurta ja vaarallista. Seikkailun voi luoda sinne, mihin se halutaan. Seikkailuun vaaditaan ohjaajilta ammattitaitoa määritellä, miten seikkailu luodaan. Ohjaajan tulee tuntea asiakkaat voidakseen luoda heille oikeanlaisen seikkailun. (Keskinen 2015, 15–16.)

Seikkailussa tulevaisuutta on vaikea ennustaa. Jokapäiväisissä tilanteissa päätökset voivat olla riskialttiita. Seikkailutoiminnassa seikkailijan on tehtävä vaihtoehtoja ja punnittava riskejä, jotka niihin sisältyvät. Sen vuoksi seikkailun avulla voidaan opettaa riskien kanssa toimimista. Seikkailutilanteissa riskit ovat pienempiä ja hallittavampia, joten valintojen seuraukset ovat välittömämpiä kuin jokapäiväisen elämän riskit. Tyypillistä seikkailulle on se, että kun siihen on lähtenyt, on siitä vaikea lähteä pois. (Telemäki 2001, 22–23.)

Kasvatuksella pyritään edistämään kasvatettavan kehitystä tavoitteellisella ja määrätietoisella toiminnalla. Kasvatus on toimintaa, jolla tuetaan yksilön valmiuksia selviytyä elämässä itsenäisesti. Kasvatus voi olla monenlaista ja se on aina vuorovaikutuksellista toimintaa. Vuorovaikutus tapahtuu kasvattajan ja kasvatettavan välillä. Kasvatuksen toimintaan sekä tavoitteisiin vaikuttavat eri tekijät, mutta yleisesti tavoitteena on saada kasvatettavalle eheä ja tasapainoinen persoonallisuus. (Peltonen 2004, 20–21.) Seikkailukasvatuksessa kasvatus on tavoitteellista toimintaa ja kasvatus ajatellaan kokemukseksi ja oppimiseksi. Seikkailukasvatuksessa kasvatus on elämyksellisten ja kokemuksellisten seikkailujen kautta tapahtuvaa oppimista sekä tiedon ja kasvun kokemus. (Karppinen & Latomaa 2015, 40.)

Seikkailukasvatuksessa puhutaan yleensä myös huippukokemuksista, eli kokemuksista, jotka painuvat mieleen koko loppu elämäksi. Seikkailukasvatuksessa oppimisessa vaikeudet koetaan mahdollisuuksina, jolloin tarvitaan kohokohtia. Seikkailukasvatuksen tavoitteina on omien rajojensa ylittäminen. Kun ihminen ylittää omat rajansa ja kokee onnistuneensa, saa hän silloin kohokohtia sekä huippukokemuksia. (Telemäki 2001, 23.)

Seikkailutoiminnassa vaikutetaan kokonaisvaltaisesti kasvatettavaan erilaisten seikkailumenetelmien avulla. Seikkailukasvatuksessa toiminta on tavoitteellista ja sillä pyritään mahdollistamaan ja tukemaan yksilön kokonaisvaltaista kehitystä. Jotta toiminnasta tulee tavoitteellista seikkailutoimintaa, on toiminnassa oltava pedagoginen tarkoitus ja aikomus, elämyksellisenä ja seikkailuna koettu toiminta sekä toiminnassa koetun kokemuksen sanoiksi pukeminen ja reflektointi. (Karppinen & Latomaa 2015, 73.)

Seikkailupedagogiikka on joidenkin näkemysten mukaan kasvatustieteen erikoisala. Seikkailukasvatuksesta se eroaa siten, että seikkailukasvatus on osa toiminnallisia menetelmiä. Seikkailupedagogiikassa lähtökohtina on yksilön oppiminen, kasvu ja sosiaalistuminen. Se tapahtuu tekemisen, vuorovaikutuksen ja tunteiden kautta. Seikkailupedagogiikan tavoitteet tulee asettaa sellaisiksi, että ne ovat toimintaan osallistujien kannalta haastavia ja motivoivia. Tavoitteiden tulee olla sellaisia, että osallistujat pystyvät toiminnan kautta löytämään itsestään uusia voimavaroja. Seikkailukasvatus pyrkii ratkaisemaan ongelmia pedagogisin keinoin. (Karppinen & Latomaa 2015, 41–55.) Pedagogiikka on valintoja, joita tehdään arjessa. Valinnat perustuvat periaatteisiin ja käsityksiin kasvatuksesta. Pedagogiikka on siis kasvatuskäsitys. Pedagogiset näkemykset luodaan kasvattajayhteisössä, jotka ohjaavat toiminnan suunnittelua. Henkilökunta suunnittelee toiminnan valitsemiensa pedagogisten näkemysten avulla. Näin pedagogiikka on mukana kaikissa arjen toiminnan suunnittelussa ja järjestelyissä. Pedagogiikka on koko kasvattajayhteisön näkemys, jonka mukaan toimitaan. (Mikkola & Nevalainen 2009, 25–26.)

Vaikka seikkailukasvatus on osa toiminnallisia menetelmiä ja toiminnallisuus on olennainen osa seikkailua, seikkailuun ei sisälly pelkästään vain fyysistä toimintaa. Toiminnallisuuden lisäksi seikkailu on ryhmän välistä yhteistyötä, tunne-elämyksiä sekä erilaisia ongelmanratkaisutilanteita, joissa lapset saavat mahdollisuuden kokea ahaa-elämyksiä. (Kokljuschkin 1999, 36.)

Seikkailukasvatuksessa osallistujalle annetaan mahdollisuus kokea elämyksiä. Elämysten avulla osallistuja huomaa konkreettisesti, että selviytyäkseen muuttuvista tilanteista on hänen otettava vastuuta ja kyettävä päättämään omasta toiminnastaan. Seikkailukasvatuksessa painottuu sekä yksilön oma toiminta, että koko ryhmän toiminta. Yksilö vastuussa omasta toiminnastaan ja samalla hän on vastuussa osastaan ryhmässä. Yksilön vastuu korostuu metsässä ja luonnossa, jossa luonto antaa välittömän palautteen. (Karppinen 2015, 120.)

Lapsella tulee olla mahdollisuus käsitellä kokemuksiaan seikkailun jälkeen. Kun kokemukset puretaan ja käsitellään, lapsi huomaa, että hänen tunteensa ovat tärkeitä, hyväksytyjä sekä ymmärrettyjä, ja että muilla on ollut samanlaisia tuntemuksia kuin hänellä. Kasvattajan tulee huolehtia, että seikkailusta jää hyvä kokemus lapselle. (Kokljuschkin 1999, 54.) Seikkailun ohjaajan tulee toimia tilanteissa niin, että kokemukset, oppiminen ja kasvu ohjautuvat tavoitteiden mukaisesti. Ohjaajan rooli korostuu reflektiossa, jossa elämyksestä ja kokemuksesta kootaan oppimiskokemus. (Karppinen 2015, 120.)

Elämyspedagogiikka painottaa ohjaajan luomien elämysten ja kokemusten seuraamista. Seikkailukasvatus taas antaa mahdollisuuden itseohjautuvuudella ratkaista ongelmia ja kokeilla itse. Elämyspedagogiikka on yksi osa toiminnallisia menetelmiä. (Karppinen & Latomaa 2007, 14–15.) Elämyspedagogiikan idea on siinä, että muut ihmiset mahdollistavat yksittäisen henkilön yksilölliset kokemukset. Ihminen siis tarvitsee muita elääkseen ja kokeakseen asioita (Perttula 2007, 61). Seikkailukasvatuksella tarkoitetaan elämyspedagogiikkaa, jossa painottuu seikkailullinen toiminta (Karppinen 2015, 119). Yhdistettäessä elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus muodostuu toimintaa, jossa tapahtuman ja ympäristön avulla pyritään synnyttämään osallistujassa vaikuttavia elämyksiä. Nämä elämykset auttavat saavuttamaan pedagogiset tavoitteet. (Karppinen & Latomaa 2015, 46.)

Seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan välille on hankala vetää rajaa. Käsitteet menevät osittain päällekkäin ja täydentävät toisiaan. Elämyspedagogiikka on kokonaisvaltaista, välitöntä, luonnossa olemista, itsensä toteuttamista, aistikokemuksia sekä sosiaalista kanssakäymistä. Nämä kuuluvat myös seikkailukasvatukseen. Vaikka seikkailuissa ja elämyksissä ylitetään omia rajoja ja ne sisältävät haasteita, tärkeintä on kuitenkin ryhmän keskinäinen hauskanpito ja yhteenkuuluvuus. (Telemäki 2001, 25, 30–31,33.)

Seikkailukasvatukseen liittyy olennaisesti luontokasvatus sekä ympäristökasvatus ja parhaimmillaan seikkailukasvatus toteuttaa samalla myös ympäristökasvatusta. Seikkailutoiminta tapahtuu usein ulkona luonnon keskellä. Luontoretkillä on varhaiskasvatuksessa pedagogiset tavoitteet ja siihen liittyy yleensä myös tilanteen mukainen joustavuus. Kun luontoretkillä on tavoitteet ja se sisältää yhteisölle yllätyksellisiä ja elämyksellisiä elementtejä, on se samalla myös seikkailullista toimintaa eli seikkailukasvatusta. (Saloranta 2015, 166.)

Seikkailukasvatuksessa on hyvä hyödyntää eri ympäristöjä sekä erilaisia vuodenaikoja. Lasten taidot kehittyvät parhaiten, kun he liikkuvat ja seikkailevat jäällä, lumella, vedessä, metsässä ja monipuolisissa paikoissa. Kun seikkailua toteuttaa eri vuodenaikoina eri ympäristöissä, voivat lapset tutkia ja aistia ympäröivää luontoa monipuolisesti. (Kokljuschkin 1999, 36.) Metsässä ja luonnossa retkeily sekä seikkailu valmistavat vaativampiin tehtäviin ja niihin voi helposti integroida matematiikkaa ja äidinkieltä. Metsä ja luonto tarjoavat mahdollisuuksia monenlaiseen liikkumiseen ja leikkiin. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 141.)

3.3 Seikkailukasvatus kokemuksellisenä oppimisena

Seikkailukasvatuksen teoreettisena taustaoletuksena on se, että yksilö oppii kokemalla. Tällöin seikkailukasvatus liitetään osaksi toiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen malliin. (Karppinen 2015, 120–121.)

Seikkailu- ja elämyspedagogiikassa oleellista ovat elämykset, kokemukset sekä toiminnallisuus. John Dewey on kokemuksellisen oppimisen taustalla. Kokemuksellinen oppiminen on hänen mukaansa ”learning by doing”. Kokemuksellisessa lähestymistavassa testataan teorit, käsitykset, ajatukset sekä oletukset käytännössä. Näin se on yhteydessä seikkailupedagogiikkaan, jossa tapahtuma, kokemus ja elämys pistävät osallistujan kyseenalaistamaan ja muuttamaan vakiintuneita käsityksiään itsestään ja toisista sekä todellisuudesta ja ympäristöstä. (Karppinen & Latomaa 2015, 46.)

Seikkailukasvatus on kokemuksellista oppimista ja kokonaisvaltainen kasvuprosessi. Seikkailukasvatuksessa lapsi oppii toimimalla ja kokemalla luonnossa yhdessä toisten lasten kanssa. Se on mielekäs ja haasteellinen tapa oppia uusia asioita itsestä, luonnosta sekä yhteistyöstä. Seikkailukasvatuksessa lapsi on kokonaisvaltaisesti mukana. Toiminnallisuus kehittää lapsen ajattelukykyä parhaiten. Lapsi oppii parhaiten tekemällä ja kokemalla sekä erilaisten elämysten kautta. Seikkailukasvatuksella tuetaan lapsen tiedollisia, motorisia ja sosiaalisia taitoja. Seikkailuun voi helposti liittää eri sisältöalueita. Se luo kaikille lapsille mahdollisuuden onnistumisen elämyksiin. Samalla lapset oppivat yhteistyötaitoja, sillä onnistuneeseen seikkailuun tarvitaan

jokaista seikkailuun osallistuvaa. Seikkailukasvatus luo mahdollisuuden leikinomaiseen liikkumiseen. (Kokljuschkin 1999, 31, 35–36.)

Oppiminen on koko elämän jatkuva prosessi. Oppimiskokemus on jokaiselle yksilöllinen, mutta se tapahtuu ympäristön ja kulttuurin vaikutuspiirissä. (Peltonen 2004, 45.) Oppimisessa painottuu omatoimisuus ja yhteistoiminnallisuus. Oppiminen pohjautuu aiemmin opittuun, jolloin oppimisesta tulee pysyvämpää. Oppiminen ympäröi yksilöä kaikkialla ja se sisältää yksilön ja tiedon välisen sekä yksilön ja ympäröivän maailman välisen vuorovaikutuksen. Kokemuksellisessa oppimisessa toiminta ja kokemus ovat oppimisen perusta. Oppiminen muodostuu kokemisesta ja tekemisestä huolimatta ulkoisista ylläkkeistä. Reflektiossa palautetaan koettu elämys mieleen, huomioidaan sen nostattamat tunteet sekä arvioidaan uudelleen tapahtumat ja teot. Reflektion kautta elämyksellisesti koettuun tapahtumaan muodostuu uusi näkökulma. Näkökulma auttaa kehittyneempien toiminta- ja ajattelutapojen synnyssä. Kokemuksellisessa oppimisessa elämyksistä rakennetaan kokemuksia aktiivisesti. (Karppinen & Latomaa 2015, 49–50.)

Aikaisemmin koetuilla elämyksillä ja opituilla asioilla on vaikutusta uusiin kokemuksiin. Tapahtumat ovat yksilöllisiä ja se, joka kokee ilmiötä oikeasti antaa koetulle elämykselle merkityksen. Kokemuksellisessa oppimisessa ajatellaan oppimista kokonaisvaltaisena prosessina, joka ei rajoitu aikaan tai paikkaan. Oppiminen tapahtuu emootiosta, älyllisyydestä, tunteista, aivotoiminnasta sekä tekemisestä. Oppiminen on rakennettu sosiaalisesti ja kulttuurisesti, ja se on sosiaalis-emotionaalinen tapahtuma. Nämä kaikki kokemuksellisen oppimisen käsitykset ja määritelmät liitetään myös elämyspedagogiikkaan ja seikkailukasvatukseen. (Karppinen & Latomaa 2015, 49–50.)

Kokemus on yksityinen koettu tapaus eli elämys. Se tarkoittaa kokemalla saatua tietoa ja tuntemusta, sekä kokeneisuutta ja käytännöllistä perehtyneisyyttä. Suomen kielessä kokemus viittaa koetun kokemuksen lisäksi konkreettiseen tapahtumaan. Kokemuksen kaksi puolta ovat elämys ja merkitys. Kokemus on yksilön suhde todellisuuteen. Jokaiseen kokemukseen sisältyy elämys ja merkitys. Merkitys on se ajatus, mikä syntyy ja elämys on tunne. Kokemus syntyy, kun nämä kaksi yhdistyvät, eli elämykselle annetaan merkitys. (Karppinen & Latomaa 2015, 68–69.) Kokemuksellinen tieto on todellisista tilanteista muodostettua tietoa. Kokemus on aina yksilöllinen ja subjektiivinen. Tunteilla on suuri merkitys kokemukseen. Kokemuksen kautta oppimista kutsutaan myös elämykselliseksi oppimiseksi. (Peltonen 2004, 73.)

David Kolb on yksi kokemuksellisen oppimisen teorian kehittäjistä. Kolbin mukaan reflektion kautta kokemus käännetään oppimiseksi. Hän on myös kehittänyt kokemuksellisen oppimisen mallin, jossa oppiminen etenee seuraava reittiä pitkin: Välitön omakohtainen kokemuksesta kriittiseen arvioivaan pohdiskeluun, josta alkaa Ilmiön abstrakti käsitteleminen, joka johtaa aktiiviseen kokeilevaan toimintaan, josta päästään taas kokemukseen. (Koivunen 2009, 149.)

Kokemuksellinen oppiminen kuuluu humanistisen oppimiskäsityksen alle. Humanistinen oppimiskäsitys painottaa yksilön tapaa käsitellä tietoa. Sen peruseriaatteita ovat vapaus valita itselleen parhaaksi omaksuma aika, tapa ja paikka oppia sekä itseohjautuvuus. Kolb liittyy tämän kokemukselliseen oppimiseen, jossa on neljä vaihetta: kokemus, reflektointi, käsitteellistäminen sekä kokeilu. Carl R. Rogers on humanistisen suuntauksen edustaja ja on humanistisen oppimiskäsityksen pohjalta

kehittänyt käsitteen elämyksellisestä oppimisesta, jossa oppiminen tapahtuu todellisessa tilanteessa elämyksen ja kokemuksen kautta. (Peltonen 2004, 66.)

Toiminnallisessa ja kokemuksellisessa pedagogiikassa toiminnallisuus, sosiaalisuus, emotionaalisuus sekä reflektiivisyys ovat lähtökohtana. Toiminnallisuus ja kokemuksellisuus ovat seikkailukasvatuksen menetelmiä. Kokemuksen tulee olla kokonaisvaltaista, eli se kattaa emotionaaliset, kognitiiviset ja toiminnalliset kokemuksellisuuden tasot. (Karppinen & Latomaa 2015, 47.)

4 SEIKKAILUKASVATUS LAPSEN KEHITYKSEN TUKENA

4.1 Lapsen kehitys 4-5-vuotiaana

Psyykkinen kehitys

Lapsen psyykkiseen kehitykseen vaikuttaa lapsen perimä ja lapsen kasvuympäristö. Psyykkiseen kehitykseen vaikuttaa se, kuinka paljon ja millä tavalla lapsen perustarpeisiin vastataan. Päivähoidossa kasvattajien tulisi kiinnittää huomiota siihen, mihin tarpeisiin lapsi tarvitsee enemmän apua kehittyäkseen. Näitä lapsen perustarpeita on kiintymys, turva, hoiva, tunteiden ilmaisu, oppiminen ja leikki, sekä kontrolli, joka liittyy lapsen itsesäätelyn hallitsemiseen. (Koivunen & Lehtinen 2015, 137–140.)

Lapsi kyselee ja pohdiskelee paljon 4-5-vuotiaana. Lasta askarruttaa usein moraalikysymykset, kuten mikä on elämän tarkoitus, mikä on oikein, ja mikä väärin tai kuolemaan ja syntymään liittyvät asiat. Lapsi pohdiskelee syy-seuraussuhdetta. On kuitenkin tärkeää, että lapsi kokee maailman hyvänä ja turvallisen paikkana. Lapsi kokee voivansa kysyä mitä tahansa, ja että hänen ajattelua ja kysymyksiään arvostetaan. (Kahri 2003, 25, 28.)

Viisivuotiaana lapsi saattaa pelätä helposti. Erilaiset televisio-ohjelmat ja kirjat voivat olla herkille viisivuotiaille liian jänniä. Lapsen pelkoja ei tule vähätellä ja niistä puhuminen sekä asioiden selvittäminen lapselle vähentävät pelon tunnetta. Hän tarvitsee paljon syliä, läheisyyttä, rajoja, rakkautta sekä keskustelukumppania. Lapsi ihailee vanhempiaan ja ottaa heistä ja heidän tunteidensa käsittelystä mallia. (Kahri 2003, 25, 29.)

Lapsi oppii 4-5-vuotiaana piilottamaan tunteitaan. Toisaalta tämän ikäinen lapsi saattaa välillä heittäytyä pienen lapsen rooliin. Viiden vuoden ikäinen lapsi osaa jo tunnistaa omia tunteitaan ja kykenee nimeämään niitä, esimerkiksi vihan ja ilon tunteet. Lapsen psyykkiseen kehitykseen vaikuttaa lapsen temperamentti, eli ihmisille tyypillinen tapa toimia ja käyttäytyä. Temperamenttiin tulisi kiinnittää huomiota, siten että sen tulisi ohjata kasvattajien ja vanhempien työskentelyä. Lapsen temperamenttia tulisi arvostaa ja osata arvioida. (Koivunen & Lehtinen 2015, 132–133, 146.)

Fyysinen kehitys

Lapsen kehitys etenee tietyn kaavan mukaan, ja motoriikka lähtee kehittymään yleensä päästä varpasiin. Puolestaan vartalon keskiosat taas kehittyvät ennen vartalon ääriosia, kuten sormia, tai ranteita. Tällä tavoin kehittyä ensin lapsen karkeamotoriset taidot toimintakyvyssä, kuten käveleminen, juokseminen ja hyppääminen. Tämän jälkeen vasta kehittyä enemmän tarkkuutta vaativat liikkeet, kuten sormien hienomotoriikka. Lapsen motorista kehitystä ei voida pitää pelkästään hermoston

kypsymisenä, vaan ajatellaan, että lapsi kypsyy ja oppii motorisia taitoja ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa. Tätä kutsutaan prosessorientoituneeksi tarkasteluksi. (Nurmi ym. 2010, 26.)

Seikkailukasvatus luo mielestämme mahtavat puitteet lapsen motoriselle kehitykselle, sillä seikkailukasvatuksessa lapsi liikkuu paljon luonnossa, ja täten on vuorovaikutuksessa erilaisten ympäristöjen kanssa. Kun lapsi on vuorovaikutuksessa erilaisten ympäristöjen kanssa, hän omaksuu erilaisia motorisia taitoja havaintojensa perusteella, voidakseen liikkua ja liikkumalla havaita. (Nurmi ym. 2010, 26–27.) Liikkumalla lapsi oppii havainnoimaan ympäristöä ja ymmärtääkseen tilan avaruutta hänen täytyy oppia oman kehonsa sijainti ja koko. Liikkuminen on lapsen fyysisen kehityksen perusta ja on yhteydessä moniin muihin kehityksen osa-alueisiin, kuten rytmiin ja säännönmukaisuuteen. (Archer & Siraj 2015, 22.)

Lapsi oppii aistielämysten kautta. Vuorovaikutuksen avulla lapsi oppii erilaisten kokemusten kautta. Kun lapsi kehittyy, hän alkaa itse etsiä aistielämyksiä ympäristöstä. Aistimukset ovat yhteydessä motoristen taitojen oppimisessa, sillä niiden avulla lapsi kerää tietoa ympäristöstä. Aivot muodostavat lapsen aistimista asioista havaintoja ja välittävät nämä havainnot aivoihin jäseneltynä, eli integroituna. Tämän tapahtumaketjun ansioista lapsi oppii ja kykenee hallitsemaan motoriset taitonsa. (Koivunen & Lehtinen 2015, 158.) Lapsen vanhemmat, tai tässä kohtaa voitaisiin soveltaa teoriaa lapsen kasvattajiin, voivat omalla käyttäytymisellä ja suhteella ympäristöön muokata lapsen luontaista aktiivisuutta ympäristöä kohtaan, tarjoamalla erilaisia ympäristöjä tutkittavaksi (Nurmi ym. 2010, 26–27).

Lapsen ollessa 4-5-vuotias hänellä on yleensä kaikki perustaidot motoriikassa, ja hän voi opetella jo haastavampia taitoja, kuten pyörilemään, uimaan ja luistelemaan. Tämän ikäinen lapsi pitää liikunnallisista leikeistä ja juoksemisesta ja hallitsee liikkeet taitavasti. Lapsi osaa hallita kehonsa ja tasapainonsa jo hyvin sulavasti. Tässä ikävaiheessa kasvattajan tulisi tukea kehitystä tarjoamalla tukea kehon hallintaan erilaisilla liikuntamuodoilla. (Koivunen & Lehtinen 2015, 163.)

Lapsi muistuttaa 4-5 vuotiaana liikkueessaan enemmän nuorta aikuista, kuin pientä lasta. Liikkeet ovat sujuvampia ja askeleet pidempiä. Portaissa 4-5-vuotiaat osaavat jo kulkea sujuvasti. Lapsi liikkuu monipuolisesti, kiipeilee, liukuu, tasapainottelee, heittelee ja ottaa koppeja. Näin lapsi voi ottaa osaa fyysisiin leikkeihin. (Einon 2002, 38–40.) Liikuntaleikkien merkitys lapselle kasvaa. Lapsi leikkii juoksuleikkejä, kuten hippaa, hyppii hyppynarua, pelaa pallopelejä ja kiipeilee. Neljävuotiaan kasvaessa viisivuotiaaksi, pikkulapsen pyöreys ja kömpelyys alkavat hävitä. Viisivuotias hallitsee liikkeensä sujuvasti ja osaa liikkua jäntevästi ja varmasti. Lapsi haluaa kokeilla nopeuttaan, tasapainoan ja kestävyyttään, sekä nauttii liikkumisesta, kiipeilystä, hyppimisestä, tanssimisesta ja peleistä. (Kahri 2003, 24–25, 31.)

Hienomotoriikan osalta lapsi osaa jo kynäotteen ja useat 4-5-vuotiaat lapset osaavat kirjoittaa oman nimensä. Käsi on kynäotteessa vakaampi, joten myös värittäminen on huomattavasti tarkempaa, kuin nuoremmilla lapsilla. Värittäminen ei kuitenkaan vielä pysy viivojen sisällä. Lapset osaavat myös leikata saksilla. (Woolfson 2001, 46.)

Sosiaalinen kehitys

Sosiaaliset taidot tarkoittavat sellaisia valmiuksia, joita vaaditaan arkipäiväisissä tilanteissa ongelmien ratkaisuun, ja lapsen omiin päämääriin pääsemistä positiivisilla seurauksilla. Tällainen tilanne esimerkiksi on, kun lapsi pääsee onnistuneesti mukaan leikkiin. Sosiaaliin taitoihin kuuluu kyky osata havainnoida muiden tunteita ja ajatuksia. Olennainen taito on ennakoita seurauksia, joita oma toiminta tuottaa. Sosiaaliin taitoihin kuuluu myös kyky ymmärtää omia tunteita ja oppia ilmaisemaan tunteita tilanteen sopivalla tavalla. 3-6-vuotiailla lapsilla sosiaalinen kehitys on nopeaa ja ryhmässä lapsi oppii luomaan ystävyys-suhteita. Lapsi oppii ryhmässä myös ennakoimaan ja arvioimaan oman käyttäytymisensä seurauksia. Leikki-tilanteet ovat tärkeitä sosiaaliselle kehitykselle. (Nurmi ym. 2010, 54–55.)

Kaikki lapsen kokemukset ovat kertyviä, olivat ne negatiivisia tai positiivisia. Lapsen sosiaalinen kanssakäyminen toisten lasten kanssa auttaa häntä kehittämään sosiaalisia taitoja. Sosiaaliset tilanteet varhaisessa vaiheessa auttavat lasta myös luomaan ystäviä tulevaisuudessa. (Asher ym. 1984, 4–5.)

Lapselle tärkein kasvu- ja oppimisympäristö on koti. Lapsi oppii omilta vanhemmiltaan eniten ihmisenä olemista, tottumuksia ja tapoja. Kotona vanhempiensa kanssa toimiessaan lapsi oppii yhteistoimintaa, vastuuta, työntekoa ja käytöstapoja. Yhteiset hetket kodissa opettavat lapselle yhteenkuuluvuutta. (Kahri 2003, 31.)

Viisivuotiaaksi tultaessa kavereiden merkitys alkaa korostua. On tärkeää, että lapsi pääsee leikkimään samanikäisten kanssa. Lapset leikkivät paljon ja suunnittelevat leikkejään yhdessä. Lasten leikkiessä yhdessä erilaiset vuorovaikutustaidot kehittyvät. Lapsi alkaa muodostaa pidempikestoisia ystävyys-suhteita. Ystävyys-suhteiden muodostuessa lapset alkavat pyytää toisiaan myös koteihinsa leikkimään. Lasten tulisi oppia sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden luomista sekä niihin liittyviä sääntöjä. (Kahri 2003, 19–20, 31.)

Mielikuvitus on vilkas 4-5-vuotiailla lapsilla ja lapset voivat kertoa epätosia juttuja. Lapsi kuitenkin ymmärtää vilkkaasta mielikuvituksesta huolimatta jo rajan todellisen ja epätodellisen välillä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 129.) Liiotelllessaan tarinoita lapsi ei tietoisesti valehtele, vaan ennemminkin innostuessaan unohtaa mikä on totta. Lapsen kanssa kannattaa siis pohtia, mikä on oikeasti ja mikä leikisti totta. Lapsi tykkää kuunnella sekä kertoa tarinoita ja loruja. (Kahri 2003, 18–19.)

4-5-vuotiaana lapsi alkaa myös arvioida omia, sekä kavereiden kykyjä, ja pystyy huomioimaan kavereidensa toiveita ja tunteita. Lapsi pystyy käymään muiden kanssa neuvotteluja ja sosiaaliset taidot ovat kasvaneet melko taitaviksi. Lapsen vuorovaikutustaitoja lisää ryhmän hyväksyntä, sillä lapsi saa mahdollisuuksia harjoittaa sosiaalisia taitojaan. Mikäli ryhmä on sellainen, että se ei hyväksy lasta joukkoonsa, hänen mahdollisuutensa vuorovaikutustaitojen harjoitteluun on vähäisempi. (Koivunen & Lehtinen 2015, 176.)

Vilkas mielikuvitus antaa meille hyvän mahdollisuuden saada lapset seikkailun maailmaan. Toisaalta seikkailukasvatuksessa tarvitaan ryhmässä toimimista, ja opitaan yhteistyötaitoja. Tämä tarjoaa mahdollisuutta parantaa lasten välistä vuorovaikutusta, ja siten siis tukee lapsen sosiaalista kehitystä. Sosiaalisten taitojen näkökulmasta 4-5-

vuotiaat lapset ovat hyvä kohderyhmä toteuttaa seikkailukasvatusta, sillä kasvatuksessa korostuu yhteistyö, ja yhdessä oppiminen, sekä oivaltaminen, johon tarvitaan hyviä yhteistyötaitoja. Leikeissä 4-5-vuotiailla korostuu esimerkiksi rakentelu ja roolileikit, sekä mielikuvitusleikit (Koivunen & Lehtinen 2015, 165–169). Tämä sopii myös seikkailukasvatuksen näkökulmaan, sillä 4-5-vuotiailla on teorian perusteella valmius mielikuvitusleikkeihin, ja erilaisten roolien ottamiseen.

4.2 Lapselle luontainen tapa oppia

Seikkailukasvatuksessa toteutuu hyvin lapsen ominaiset tavat oppia, kuten aikaisemmin mainitut leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteisiin liittyvä ilmaiseminen. Seikkailukasvatus onkin hyvä keino toteuttaa lapsen oppimista, sillä se tukee lapsen oppimista kokonaisvaltaisesti. Seikkailukasvatus on myös prosessi, jossa lapsi on kokonaisvaltaisesti mukana. Luonnossa yhdessä muiden kanssa toimiminen on lapselle luonnollinen ja mielekäs tapa toimia. Lapsi oppii parhaiten erilaisten kokemusten, ja elämysten kautta, joita seikkailukasvatus voi tarjota. Toiminnallinen oppiminen onkin ollut varhaiskasvatuksessa vallalla jo pitkään. Kokljuschkin (1999, 31) kuitenkin toteaa, että ”toiminnallinen seikkailu tarjoaa meille juuri sellaisia kokemuksia, joita tähän asti päivähoidosta on puuttunut.” (Kokljuschkin 1999, 30–32.) Lapsi oppii uutta luontaisen uteliaisuutensa avulla. Maailmassa on paljon lasta kiinnostavia asioita, joten lapsi tutkii ja kyselee saadakseen häntä askarruttaviin kysymyksiin vastauksen. Uteliaisuus kannustaa lasta kokeilemaan ja kokeilun kautta oppimaan. (Woolfson 2001, 104.)

Seikkailukasvatuksessa on ajatuksena, että ajatukset toiminnalle lähtevät lapsilta. Tällä tavalla otamme huomioon lapsilähtöisyyden. Lapsen omaa luovuutta edistää, kun lapsi saa olla oma itsensä, ja hän saa itse ratkaista ongelmia, ja haasteita (Solatie 2009, 47). Uskomme, että seikkailukasvatus luo mahdollisuuksia lapsen oman luovuuden kehitykseen, ja menetelmänä sopii päiväkotit Vilskeen arvoihin, jotka ovat luonto, liikunta, leikki ja luovuus. (Vilske 2016.)

Lasta tulisi rohkaista olemaan oma itsensä, ja tukea tunteiden sekä mielipiteiden ilmaisussa. Aikuisen tulisi kannustaa lasta viemään omia ajatuksia eteenpäin, ja auttaa pohtimaan lapsen oman ajattelun taustalla olevia asioita, ja kehittämään lapsen ajatusta eteenpäin. Lapsen ideoita ei tulisi missään tilanteessa vähätellä, vaan luottaa lapsen omaan luovuuteen, ja ottaa huomioon kaikkein hulluimmatkin ideat. Kun lapselle annetaan mahdollisuus toteuttaa omia ideoita, hän saa uusia ideoita, ja aihetta ajatella asioita uusista näkökulmista. Lapselle tulee antaa aikaa, jotta hän voi harjoitella niitä asioita, joista hän on aidosti kiinnostunut. Ympäristö vaikuttaa lapsen luovuuteen, ja luovassa ympäristössä tulee olla vapaus kasvaa omana itsenään. Luova ympäristö on myös kunnioittavaa, ja enemmän arvoihin, kuin sääntöihin painottuva. Arvot ohjaavat aikuisen toimintaa, ja yksityiskohtaisten sääntöjen sijaan lapselle opetetaan oikea ja väärä, ja mallia näytetään oman esimerkin kautta. Luovassa ilmapiirissä painotetaan enemmän lapsen oppimia asioita, kuin yksittäisiä arvosanoja. (Solatie 2009, 45–52.)

Leikkiminen on lapselle luontaisin tapa oppia. Lapsi oppii tekemällä ja tutkimalla. Aikuisen tulee kuunnella herkästi lapsen ajatuksia ja ideoita ja tarttua niihin. Aikuisen

tulee tarjota lapselle mahdollisuuksia tutkia aktiivisesti ympäristöään. Tutkimalla ympäristöään ja leikkimällä, lapsi alkaa vähitellen rakentaa omaa ymmärrystään maailmasta ja sen ilmiöistä. (Kronqvist 2011, 19.) Lapsen ensimmäinen askel leikkiä kohti on muiden imitaatio ja esittäminen. Lapsi mukautuu ympäristöön ja siihen mitä muut ympärillä tekevät. Kehittyessään imitaatiossa lapsi oppii leikkimään. Leikki on lapsen tapa mukautua omatoimisesti toteuttamalla mielikuvitustaan. Leikissä lapsi rentoutuu ja voi tuntea virtuositeetin ja voiman tunnetta. (Piaget 1951, 170–172.)

Ihmisen psyykkisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta leikillä ja luovuudella on suuri merkitys. Leikkimielisyys ja luovuus ovat jokaisessa ihmisessä, ja niillä on valtava merkitys ihmisen elämässä. Lapsi käsittelee tunteitaan sekä ajatuksiaan leikkiessään. Lapsi oppii leikin kautta ilmaisemaan ja ymmärtämään kokemuksiaan sekä tunteitaan. Leikissä lapselle mahdollistuu vuorovaikutus ympäristönsä ja muiden ihmisten kanssa. (Kahri 2003, 40–41.)

Seikkailua on helppo toteuttaa luonnossa ja metsässä. Lapsen tasapaino ja kehonhallinta kehittyvät epätasaisessa maastossa liikkumalla ja toimimalla. Ympäristön merkitys lapsen liikkumiselle ja kehitykselle on suuri. Lapsen toimintaympäristön tulee vastata lapsen kehitystarpeisiin sekä innostaa liikkumaan, kokeilemaan sekä ilmaisemaan itseään. Ympäristön, jossa lapsi liikkuu ja toimii, tulee olla monipuolinen ja rikas. Rikkaassa ja monipuolisessa ympäristössä lapsessa herää halu tutkia, kokeilla sekä oppia uutta. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 141.)

Seikkailukasvatuksessa painottuu sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö sekä niiden harjoittelu. Ryhmällä, ryhmän välisillä suhteilla sekä sosiaalisilla taidoilla on suuri merkitys seikkailussa. (Kokljuschkin 1999, 42.) Vygotskyn lähikehityksen teorian mukaan lapsi oppii ja kehittyi lähikehityksen vyöhykkeellä. Lähikehityksen vyöhyke viittaa sellaiseen kehitysvyöhykkeeseen, jossa yksilö onnistuu ratkomaan ongelmia, joita hän ei vielä yksin kykenisi ratkomaan, aikuisen tai tiedoiltaan kehittyneemmän seurassa. Toisin sanoen lapsi kehittyi taitavamman seurassa ja kykenee johonkin, mihin hän ei vielä yksin kykenisi. Vygotskyn mukaan sosiaalinen vuorovaikutus on kehityksen perustana. (Lehtinen ym. 2016, 75.)

4.3 Lapsilähtöisyys tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä

Lapsilähtöisyydessä korostetaan ja tuetaan lapsen yksilöllistä ja omaehtoista oppimista. Jokaisen lapsen erilaisuus huomioidaan lapsilähtöisessä toimintatavassa ja se, että jokaisen lapsen tarpeet ovat erilaiset ja eri lapset oppivat eri tavoin. Jotta jokainen lapsi kokisi onnistumisen kokemuksia ja oppisi, on päiväkodin tarjottava monipuolista toimintaa. Erilaiset lapset tarvitsevat erilaista toimintaa. Kasvattajan tulee mahdollistaa monipuolinen toiminta sekä luoda lapselle mahdollisuuksia oppia. (Kokljuschkin 1999, 20–21.)

Lapsilähtöisyyteen liittyy vahvasti lapsen osallisuus. Osallisuudessa korostuu sellainen yhteisöllisyys, jossa lasten ja aikuisten välinen toiminta ja vuorovaikutus ovat tasavertaisia. Osallisuudessa ja lapsilähtöisyydessä lapset otetaan mukaan neuvotteluun ja päätöksen tekoon. Lasten kanssa voidaan ideoida ja suunnitella toimintaa sekä heidän ideansa ja mielipiteensä huomioidaan. (Turja 2011, 46–48.)

Lapsilähtöisyydessä kyse on siitä, löytyykö jokaisen lapsen tarpeille vastinetta päiväkodista sen sijaan, että pyrimme muuttamaan lapsia sopimaan paremmin päiväkodin toimintatapoihin. Toiminnan sisältöjen, tavoitteiden sekä menetelmien tulee lähteä lapsesta ja lapsen yksilöllisistä tarpeista. (Kokljuschkin 1999, 21–22.)

Jotta toiminnan lapsilähtöisyys voisi toteutua, on kasvattajien tunnettava lapset, ymmärrettävä lasten välisiä suhteita sekä ryhmän aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Kasvattajan tulee huomioida toimintaa suunniteltaessa lapsen kasvuympäristöön liittyvät merkitykselliset asiat ja lapsen mielenkiinnonkohteet. Pedagogisen dokumentoinnin avulla varhaiskasvatusta toteutetaan lapsilähtöisesti. Oppimisympäristöjä, työtapoja, toiminnan tavoitteita, menetelmiä ja sisältöjä kehitetään lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi dokumentoinnin kautta saatujen tietojen avulla. (Opetushallitus 2016, 37.)

Lapsilähtöisyys korostuu seikkailukasvatuksessa. Seikkailukasvatusta toteuttaessa tavoitteet, sisältö sekä menetelmät lähtevät lapsista ja seikkailun suunnittelemisen lähtökohtana on vastata lapsen tarpeisiin. Seikkailu mahdollistaa erilaisten lasten tarpeiden sekä sellaisten lasten, jotka kaipaavat vauhtia ja vapautta toteuttaa huimia ideoita päiväkodin toiminnassa, tavoittamisen. Seikkailujen avulla pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia kokea onnistumisen iloa. Onnistuneiden kokemusten kautta lapsi voi tuntea itsensä hyväksi ja osaavaksi. (Kokljuschkin 1999, 21–23.)

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

5.1 Kehittämishankkeen aikataulu ja prosessikuvaus

Kehittämishankkeemme lähti liikkeelle keväällä 2016, kun aiheeksemme valikoitui seikkailukasvatus. Olimme kirjoittamassa huhtiluussa 2016 opinnäytetyön toimeksianto- sopimuksen ja keskustelimme ensimmäistä kertaa siitä, mikä on kehittämishankkeemme tavoite. Tällöin tavoitteeksi sovimme, että pidämme Vilskeessä seikkailukasvatusviikon talon vanhimmille 4-5-vuotiaille lapsille, ja tämän pohjalta teemme Vilskeelle seikkailukasvatus-oppaan. Keväällä palautimme vielä opinnäytetyömme suunnitelman.

Syksyllä aloimme kerätä tietoperustaa kehittämishankkeelle. Lokakuussa pidimme haastattelun päiväkodin johtajalle. Päiväkodin johtaja on seikkailuohjaaja ja kiinnostunut seikkailukasvatuksesta. Tässä kohtaa pohdimme vielä kehittämishankkeemme tarvetta ja sitä kenen lähtökohdista hanke on. Hankkeemme tarve kuitenkin tarkentui lopulta. Tarve lähtee lapsista, mutta kohdistuu henkilökunnalle. Aloitimme harjoittelun päiväkodissa marraskuussa. Kehittämishankkeen toteuttamista helpotti, kun olimme harjoittelussa kehityshankkeen ohella Vilskeessä. Olimme läsnä päiväkodin arjessa ja pystyimme yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa käymään keskustelua siitä, mitä kehityshankkeeltamme halutaan ja miten lähdemme toteuttamaan seikkailukasvatusta.

Toimme päiväkodin henkilökunnalle viikkopalaverissa marraskuussa esille ajatuksen seikkailukasvatuksesta sekä seikkailuviikosta. Pyysimme työntekijöitä miettimään lasten mielenkiinnon kohteita, heidän omia ajatuksia seikkailukasvatuksesta ja toiveita opasta sekä seikkailuviikkoa kohtaan. Olimme sopineet, että keräämme päiväkodin varhaiskasvattajista tiimin, jonka kanssa lähdemme työstämään tarkemmin seikkailukasvatusta. Sovimme haastattelujan kolmen työntekijän sekä päiväkodin johtajan kanssa. Heillä oli siihen asti aikaa miettiä toiveita ja ajatuksia seikkailukasvatusta kohtaan. Tämän tiimin haastattelun pohjalta saimme ajatuksia ja toiveita seikkailuviikkoa ja opastamme kohtaan.

Seikkailuviikko pidettiin tammikuussa 2017. Toteutimme viikon siten, että pyrimme käyttämään mahdollisimman monipuolisesti erilaisia seikkailukasvatuksen menetelmiä ja välineitä. Mukana seikkailuviikkoa toteuttamassa oli kolme päiväkodin työntekijää, joiden kanssa vedimme seikkailuviikon. Myös päiväkodin johtaja oli apuna viikolla. Viikon vetovastuu ja suunnitteluvastuu oli kuitenkin meillä. Ennen seikkailuviikkoa olimme laittaneet lasten lokeroihin kirjeen vanhemmille tulevasta viikosta ja pyytäneet vanhempia tuomaan makuupusseja päiväkotiin lapsille, joita viikon aikana tarvitsimme. Samalla pyysimme vanhemmilta kuvauslupaa, että saammeko käyttää opinnäytetyössämme, ja seikkailukasvatus-oppaassa lasten kuvia (Liite 1).

Viikon jälkeen aloimme työstää opasta viikon aikana tulleen palautteen, sekä aikaisempien toivomusten pohjalta. Kun opas oli kasattu, sovimme Vilskeeseen oppaan esittelypäivän, jolloin menimme esittelemään oppaan ja luovutimme sen Vilskeen henkilökunnan käyttöön. Samalla pyysimme henkilökunnalta palautteen oppaasta.

Taulukko 1 Prosessikuvaus.

Aikataulu:	Kehittämishankkeen eteneminen:	Käytetyt menetelmät ja dokumentointi
4/2016	Toimeksiantosopimuksen kirjoittaminen, hankkeen aloitus	Toimeksiantosopimus
5/2016	Opinnäytetyön suunnitelman palauttaminen	Opinnäytetyö- suunnitelma
Syksy 2016	Tietoperustan kerääminen	Raportointi
10/2016	Päiväkodin johtajan haastattelu	Haastattelu: muistio
11/2016	Harjoittelun aloitus Vilskeessä Lapsien havainnointia Viikkopalaverissa seikkailukasvatusviikon esille tuominen. Seikkailukasvatus- tiimin kerääminen	Vihko, johon havaintoja kerättiin Keskustelu

(jatkuu)

Taulukko 1 Prosessikuvaus (jatkuu).

12/2016	Seikkailukasvatus- tiimin haastattelu, ja viikon ajankohdan sopiminen	Teemahaastattelu: muistio
1/2017	Kirje vanhemmille seikkailukasvatusviikosta, sekä kuvauslupien kerääminen. Seikkailukasvatus viikko	Kuvauslupa- kirje Kokeileva toiminta: suullisen palautteen kerääminen, käytettyjen menetelmien kirjaaminen
2/2017	Seikkailukasvatus- oppaan kokoaminen Raportin kirjoittamista	Seikkailukasvatus- opas
3/2017	Oppaan esittely ja palautteen kerääminen Raportin kirjoittamista	Palautelomake
4/2017	Kehittämishankkeen valmistuminen	

5.2 Kehittämishankkeen menetelmät

Haastattelut

Pidimme päiväkodin johtajalle avoimen haastattelun, jotta se olisi mahdollisimman dialoginen. Avoimen haastattelun tarkoitus on tuoda haastateltavan näkemykset ja tunteet esille aidosti keskustelun muodossa (Hirsjärvi ym. 2013, 209–210). Aito tieto, joka saadaan haastatteleamalla, auttaa laajemmin ymmärtämään kehitettävää ilmiötä. Muutoksen toimeenpanemisessa auttaa, kun ollaan selvitetty tutkittavien näkemykset kehittämiskohteesta. Samalla voidaan varmistaa, että haastateltava on oikeasti sitoutunut muutokseen. (Kananen 2015, 81–82.) Haastattelulla varmistimme, että päiväkodin johtaja pystyy osallistumaan keskusteluun hyvin. Avoin haastattelu oli meille alkuvaiheessa hyvä keino selvittää johtajan mielipiteitä, sillä aihe ei ollut vielä rajattu. Halusimme haastattelussa kartoittaa kehityshankettamme ja seikkailukasvatustamme

koskevia toiveita ja ajatuksia. Keskustelimme alustavasti siitä, mitä seikkailuviikko sisältää ja millainen tiimi sen suunnittelemista ja toteutusta varten kootaan. Haastattelusta nousi esiin muutama keskeinen ajatus ja idea, jonka pohjalta lähdimme miettimään jatkoa ja suunnittelemaan alustavasti ideoita seikkailuviikolle.

Työntekijöiden haastattelussa osallistimme haastattelun kautta päiväkodin henkilökuntaa seikkailukasvatukseen kehittämiseen, sillä heillä on paras näkemys päiväkodin lasten tarpeisiin. Haastattelemalla henkilökuntaa saimme tietoa päiväkodin lasten osaamisesta, mielenkiinnon kohteista sekä lasten välisistä ystävyys-suhteista. Haastattelussa keräsimme tietoa työntekijöiden toiveista opasta kohtaan. Haastattelu valikoitui mukaan siksi, että ajattelimme, että osallistamalla työntekijät mukaan, saamme heidät paremmin mukaan kehittämishankkeeseemme. Tällä tavoin uskoimme saavamme luotua oppaan, joka palvelee varmasti henkilökunnan toiveita ja on hyödyllinen käytännön työssä. Toteutimme haastattelun ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastatteluun osallistui kolme päiväkodin työntekijää sekä päiväkodin johtaja. Ryhmähaastattelu on tiedonkeruun muoto, jossa haastatteluun osallistuu samaan aikaan monta henkilöä ja on tästä syystä tehokas. Ryhmähaastattelun avulla saadaan tietoa ryhmän keskeisistä normeista ja ajatuksista. (Hirsjärvi ym. 2013, 210–211.)

Haastattelun toteutimme teemahaastatteluna. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiiri on tiedossa, eikä kysymyksillä ole tarkkaa muotoa tai järjestystä (Hirsjärvi ym. 2013, 208). Teemahaastattelussa eri osa-alueista keskustellaan, ja pyritään saamaan aikaan vuoropuhelua. Ensin kerrotaan teema, josta voidaan luoda lisäkysymyksiä. Tutkijoilta vaaditaan ennakkokäsityksiä ilmiöstä, joiden pohjalta teemat luodaan. (Kananen 2015, 82–83.) Toimme haastattelussa ilmi meidän havaintojamme lasten mielenkiinnonkohteista sekä ajatuksiamme siitä, mitä seikkailukasvatusviikko voisi pitää sisällään.

Haastattelussamme oli kolme teemaa, joista halusimme työntekijöiden kanssa keskustella. Ensimmäinen teema oli, että mitä on seikkailukasvatus ja miten työntekijät kokevat seikkailun. Toinen teema oli heidän toiveensa opasta ja seikkailuviikkoa kohtaan. Kolmantena teemana oli lapsiryhmä ja lapsiryhmän mielenkiinnon kohteet toiminnan suhteen. Haastattelussa tuli ilmi useita kertoja ulkona liikkuminen ja elämyksellisyys. Saimme haastattelussa hyvän käsityksen siitä, mitä seikkailuviikolla halutaan tehdä. Meille kuitenkin annettiin melko vapaat kädet suunnitella viikon toiminta. Samalla myös sovimme, että seikkailukasvatus-viikon ajankohta on 16.1-20.1.2017.

Havainnointi

Pystyimme havainnoimaan lapsia harjoittelun ohella. Ilman havainnointia, esimerkiksi vain haastattelujen ja kyselyn avulla, on todella hankala nähdä mitä tilanteissa oikeasti tapahtuu (Hirsjärvi ym. 2013, 212). Havainnoimalla pääsimme käsiksi lasten maailmaan ja näimme lasten tarpeita. Saimme olennaista tietoa lasten mielenkiinnon kohteista ja pystyimme suunnittelemaan seikkailukasvatukseen toiminnan lasten näköiseksi. Havainnointi menetelmänä antaa välitöntä, ja suoraa tietoa yksilön, ryhmän tai organisaation toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnointi voi olla systemaattista, tai vapaata, luonnolliseen toimintaan mukautunutta. (Hirsjärvi ym. 2013, 213–214).

Havainnointia teimme systemaattisesti ensimmäisten harjoitteluviikkojen aikana. Havainnoinnilla keräsimme tietoa lapsiryhmän toiminnasta. Toteutimme havainnoinnin ei-strukturoidusti. Ei-strukturoitu havainnointi on päivittäistä normaalin toiminnan ohessa tehtävää havainnointia. Siinä havainnoija voi olla jossain muussakin kuin pelkän havainnoijan roolissa. Ei-strukturoidussa havainnoinnissa havainnoija merkitsee havainnot ylös vapaasti, ilman valmiita lomakkeita. (Koivunen & Lehtinen 2015, 36–37.)

Kasvattajan on hyvä pyrkiä löytämään ja kehittämään seikkailuideoita lasta kuuntelemalla, seuraamalla ja havainnoimalla (Kokljuschkin, 1999, 61). Myös Koivunen, ja Lehtinen (2015, 69) sanovat teoksessaan, että havainnoinnin tuloksia tulee hyödyntää toiminnan suunnittelun pohjana ja kasvattajan tulisi käyttää lapsesta tehtyjä havaintoja tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Itse keräsimme havaintoja ylös vihkoon, esimerkiksi lasten leikkien teemoista, joita käytimme apuna lasta kiinnostavien asioiden kartoittamisessa. Me yhdistimme havainnoinnin seikkailukasvatuksen tavoitteiden määrittelyyn, ja pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja lapsia kiinnostavan toiminnan rakentamiseen. Havainnot olivat hyödyksi myös paljon siinä, että havaintojen avulla tiesimme lasten taidot. Osasimme suunnitella lapsille sopivan haastavaa toimintaa, esimerkiksi köysiradan, joka oli tarpeeksi haastava, mutta ei kuitenkaan liian vaativa. Osasimme myös etukäteen miettiä, miten voidaan ottaa huomioon sellaiset lapset toiminnan soveltamisessa, jotka tarvitsevat enemmän tukea tehtävien suorittamiseen. Havainnointi oli olennaista seikkailuviikon, eli kokeilevan toimintamme kannalta.

Kokeileva toiminta

Kokeilevassa toiminnassa selvitetään, miten jokin palvelu tai menetelmä toimii käytännössä. Kun kokeilutoimintaa toteutetaan käyttäjien ja toimijoiden toimintaympäristöissä, osallistaa se heitä kokeilevalla toiminnalla kehitettävän asian kehittämiseen. Tällaisessa kehittämistoiminnassa on toimijoiden ja käyttäjien helppo osallistua kehittämiseen, kun he saavat toimia omassa toimintaympäristössä osallistuen samalla kehittämistoimintaan. Olennaista on, että eri käyttäjät ja toimijat pääsevät jollakin lailla osallistumaan kehittämistoimintaan. Tässä voidaan hyödyntää toimijoiden kokemuksia ja näkemyksiä. (Toikko & Rantanen 2009, 99–100.) Kokeilevan toiminnan avulla kokeilimme seikkailukasvatuksen eri menetelmiä käytännössä. Kokeilevan toiminnan avulla osallistimme myös Vilskeen henkilökuntaa seikkailutoiminnan suunnitteluun sekä toteutukseen.

Ryhmä, jossa toteutimme seikkailuviikon, on 5-vuotiaiden ryhmä Vimpulat. Vimpuloissa on 23 lasta, 15 poikaa ja kahdeksan tyttöä. Ryhmä on poikavaltaisuuden johdosta toiminnallinen ja vilkas. Ryhmässä on myös muutama haastavampi lapsi, jotka meidän täytyy ottaa huomioon seikkailuviikkoa toteuttaessa. Ryhmässä löytyy haasteita suomen kielen ymmärtämisessä yhdellä lapsella, sekä muutama arempi lapsi. Ryhmä on kuitenkin helppo saada päiväkodin johtajan mukaan innostumaan toiminnasta, mikäli se on ryhmälle mielekästä ja toiminnassa painottuu tekeminen. Työntekijöitä ryhmässä on neljä, joista kaksi on lastenhoitajia, yksi lastentarhanopettaja, sekä yksi avustaja. Seikkailuviikolla ryhmästä oli kuitenkin paikalla jokaisena päivänä noin puolet ryhmän lapsimäärästä.

Haastattelun ja havainnointien pohjalta suunnittelimme, mitä seikkailuviikko sisältää. Emme kuitenkaan halunneet suunnitella koko viikkoa yksityiskohtaisesti, jotta lapsilta tulevat ideat ja se, mihin lapset tarinaa lähtevät viemään, sisältyvät myös viikon ohjelmaan. Halusimme yhdessä työntekijöiden kanssa, että toiminta on mahdollisimman lapsilähtöistä, ja lapset saavat osallistua seikkailuviikon eteenpäin viemiseen.

Toteutimme viikon siten, että suunnittelimme aina päivän toiminnan kerrallaan. Vasta illalla suunnittelimme seuraavan päivän toiminnan sen mukaan, mitä ajatuksia lapsilta nousi päivän aikana. Olimme kuitenkin miettineet viikolle valmiin rungon, jonka olimme kertoneet ryhmän työntekijöille. Seikkailuviikkoa toteuttamiseen osallistuivat ryhmän työntekijät meidän apuna. Olimme suunnitelleet päivän ohjelman, jonka kävimme aamulla läpi, mitä päivän aikana tapahtuu ja mikä rooli työntekijöillä on toiminnassa. Kaikki ajatuksemme otettiin avoimesti vastaan ja tiimi oli sitoutunut hyvin meidän suunnitelmiin ja oli mukana koko viikon ajan toiminnan toteuttamisessa.

Ensimmäisenä päivänä olimme valmistautuneet tulevaan viikkoon siten, että meillä oli mukana seikkailureppu. Menimme pitämään aamupiirin päiväkodin pihassa olevaan mummolaan, joka on vanha rakennus. Mummolassa kerroimme, että vietämme seikkailuviikkoa ja esittelimme lapsille seikkailurepun. Repusta löytyi seikkailupöllö ja kirje, jonka tarkoituksena oli orientoida lapset seikkailuviikkoon. Lapset saivat keksiä pöllölle nimen ja pohtia mitä seikkailijoita olemme sekä mitä välineitä tarvitsemme reppuun seikkailua varten. Apuna oli muutama kuva, joka helpotti lapsia ymmärtämään mistä on kyse. Tämän jälkeen lähdimme ulos, jossa teimme luottamusharjoituksen pareittain, eli lapset kuljettivat metsässä toisiaan. Toisella parista oli silmät kiinni, ja toinen johdatti. Lopuksi juttelimme lasten kanssa miltä tämä tuntuu ja tämän jälkeen lapset saivat leikkiä vapaasti metsässä. Viikkoon liittyi myös se, että nukuimme päiväunet mummolassa makuupusseissa ja luimme seikkailuun liittyvää päiväunisatua.

Tiistaina ryhmällä oli valmiiksi sovittu luisteluretki koulun kentälle, jossa oli koululaisten kanssa ohjelmaa. Halusimme kuitenkin liittää tähän ennalta sovittuun retkeen seikkailua, joten olimme laittaneet reppuun uuden kirjeen. Kirjeessä lapsia pyydettiin havainnoimaan ympäristöä ja tutkimaan mitä kaikkea metsässä löytyy. Repusta löytyi myös suurennuslaseja ja luppeja. Tämä liittyi lasten ideaan, että he ovat tutkimusmatkailijoita. Matkalla kerättiin asioita mukaan, joita iltapäivällä tutkimme luoppien avulla. Tutkimusaineisto vietiin seuraavana päivänä pöllön pesään, jonka ryhmän lapset olivat rakentaneet edellispäivänä metsään vapaan leikin aikana.

Kolmantena päivänä olimme aamulla rakentaneet päiväkodin johtajan avulla metsään köysiradan. Repusta löytyi taas uusi kirje ja köysi, josta eräs lapsista ehdotti heti, että meillä on luvassa köysirata. Olimme keksineet, että pöllön kissakaveri on pulassa ja meillä on vaarallinen kissanpelastusmatka tiedossa. Matkalla jouduimme ylittämään haastavia esteitä. Alun perin idea kissasta oli lähtenyt yhdeltä lapselta. Jotta kissa saataisiin mukaan seikkailureppuun, päätimme, että köysiradalla pelastamme kissan. Olimme keksineet jokaiselle tehtäväpisteelle vihjeen, jossa oli loru, sekä loruun liittyvän kuvan. Vihjeissä oli vinkki, miten pisteellä pitää toimia, jotta pääsemme jatkamaan matkaa. Tavoitteena pisteillä oli yhteistyötaitojen, ongelmanratkaisun, sekä motoriikan harjoittelu. Lisäksi pöllö oli lähettänyt lepohekelle rentoutumistarinan, joka rauhoitti lapset päivälevolle.

Neljäntenä päivänä harjoiteltiin tärkeitä seikkailijan taitoja erilaisten pisteiden avulla. Pisteillä oli ongelmanratkaisutehtäviä, luottamusharjoitus, sekä veistelyä. Neljäntenä päivänä eräältä lapselta tuli idea, että seikkailun loppuksi löytyy yleensä joku aarre, jonka yhdistimme viidenteen päivään. Viidentenä päivänä olimme rakentaneet sisälle labyrintin, johon pöllön kaverit olivat eksyneet. Labyrinttiin pääsi kaksi lasta kerrallaan ja heidän tuli taskulamppujen avulla löytää hämärästä labyrintista pöllön kaverit, jotta he pääsevät aarteen luo. Kun he olivat löytäneet pöllön kaverit, he saivat vihjeen, että heidän pitää etsiä jotakin kiiltävää pimeästä. Olimme ripustaneet heijastimia huoneeseen ja lapsien piti etsiä tyynyjen välissä näkyvä heijastin. Sieltä löytyi laatikko, jossa oli lapsille askartelemamme mitalit ja vihje makeasta yllätyksestä ulkona. Aamulla olimme tehneet valmiiksi pullataikinan niiden lasten kanssa, jotka halusivat osallistua leipomiseen, mutta emme olleet vielä kertoneet mihin tarkoitukseen taikina on. Ulkoa löytyi vielä yllätys lapsille, eli telta jota eräs lapsista oli ensimmäisenä päivänä toivonut. Paistoimme seikkailuviikon päätteeksi vielä tikkupullat kamiinassa edellispäivänä veistetyissä tikuissa ja nukuimme päiväunet ulkona teltassa.

Seikkailuviikko	
Päivä 1	
♥	Aloituis
♥	Seikkailureppu, kysytään mitä halutaan reppuun
♥	Pöllö-turvalelu, pöllölle nimi
♥	Pöllöltä kirje
♥	Luottamusharjoitus pareittain
♥	Nukutaan päiväunet Mummolassa
Päivä 2	
♥	Seikkailuretki luistelemaan
♥	Ympäristön havainnointi, mitä luonnossa tapahtuu?
♥	Kerätään matkalta Hugo-pöllön pesänrakennustarvikkeita
♥	Tutkitaan luupeilla luonnonmateriaaleja
Päivä 3	
♥	Viedään Hugon pesään luonnonmateriaalit
♥	Hugon ystävä tarvitsee apua, köysirata johdattaa Kisu-ystävän luokse
♥	Hugon rentoutustarina lepohehkellä
Päivä 4	
♥	Hugon ja Kisun taitokoulu
♥	Ongelmaratkaisurata
♥	Kierretään pisteitä metsässä
Päivä 5	
♥	Hugon ja Kisun ystävät pulassa pimeässä labyrintissa
♥	Aarre löytyy labyrintin lopussa, mitalit ja tikkupullanpaisto ulkona
♥	Teltan pystytys ja päiväunet siellä

Kuva 1 Seikkailuviikon rakenne.

5.3 Palautteen keruu

Viikon aikana keräsimme palautetta sekä aikuisilta, että lapsilta keskustelemalla. Viikon aikana lapsilta tullut palaute toimi aina seuraavan päivän ohjelmaa suunniteltaessa apuna. Pyrimme ottamaan lasten palautteen, toiveet ja ajatukset mahdollisimman hyvin esille viikon toimintaa suunniteltaessa. Viikon aikana kuulumme esimerkiksi lapsilta seuraavia kommentteja:

”Paras päivä ikinä!”

”Vähän oli jännää, mutta tosi kivaa”

”Me voitais olla tutkimusmatkailijoita, mul on kotona sellaset kiikarit, ni mä voisin tuoda ne tänne”

”Jee aarre!”

”- Mitä repusta löytyykään? - Köysi! Köysirata!”

”Sinne reppuun on varmaan tullut joku kirje, mistä tietää mitä tehdään”

”Hei, minä löysin kaikki Hugon kaverit”

Henkilökunnalta saimme kommentteja myös viikon aikana. Pääasiassa palaute oli positiivista, ja olimme keksineet lapsille sopivan tasoista toimintaa. Ryhmän työntekijät pitivät siitä, että viikko oli niin erilainen ja hyvin toiminnallinen. Positiivista oli, että huomioimme lasten ideat hyvin, vaikka lasten ideoita voisi ottaa vielä paremmin huomioon ja tarttua niihin. Harmillista viikon kannalta oli, että lapsia oli paljon sairaana ja viikon aikana lapset vaihtuivat, joten viikon kokonaisuus ei hahmottunut kaikille lapsille. Pieni ryhmä mahdollisti kuitenkin hyvin seikkailukasvatuksen toteuttamisen. Jos kaikki 23 lasta olisivat olleet paikalla, ei suunnitelmaamme olisi voinut toteuttaa sellaisenaan, vaan olisimme joutuneet miettimään tarkemmin lasten jakamista pienempiin porukoihin. Viikon aikana saimme myös palautetta ja vinkkejä siitä, miten voimme paremmin huomioida erityisen tuen tarpeessa olevaa lasta toiminnassamme.

Palautekysely

Palautekyselyn teimme kyselylomakkeella, jossa on avoimia kysymyksiä. Kyselyn etuna on, että sen avulla voidaan saada laajasti tietoa kysytystä aiheesta ja kyselyyn voidaan ottaa mukaan monia eri asioita. Haaste kyselyn toteuttamisessa on, että onko vastaajat perehtyneet tarpeeksi aiheeseen ja vastaavatko kaikki kyselyyn. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Meidän kohdalla se tarkoittaa käytännössä, oliko työntekijöillä vielä aikaa paneutua oppaaseen kunnolla. Käytimme palautekyselyssä avoimia kysymyksiä, joissa on vapaasti tilaa vastata kysytyyn kysymykseen. Näin vastaaja saa itse sanoa asiansa omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2009, 198–201). Ajattelimme, että avoimilla kyselyillä saamme mahdollisimman laajan palautteen oppaasta. Lomakkeen annoimme työntekijöille, kun olimme esitelleet oppaan heille.

Palautteen kerääminen on hyödyllistä, sillä sen avulla voidaan arvioida tavoitteiden saavuttamista ja se on avuksi oman arvioinnin kannalta. Palautteessa on hyvä huomioida muun muassa oppaan käytettävyys, ja miten se käytännössä toimii, onko se helposti luettavissa, sekä millainen oppaan yleisilme on. Kirjallisessa palautteessa on hyvä huomioida myös aiheen ammatillinen merkittävyys ja kiinnostus kohderyhmälle,

että kuinka oivaltava, kehittävä tai innovatiivinen tuotos on. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157.) Oppaasta kerättyyn palautteeseen palaamme seuraavassa kappaleessa.

6 SEIKKAILUKASVATUKSEN SOVELTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

6.1 Seikkailukasvatus-opas

Kokosimme seikkailukasvatusoppaan haastattelujen, havainnoinnin, kokeilevan toiminnan ja palautteen perusteella. Keräsimme oppaaseen myös teoriaa seikkailukasvatuksesta. Seikkailuviikko toimi mallina ja seikkailuviikolla toteutetut toiminnot esimerkkeinä. Vilskeen henkilökunnan pyynnöstä kerromme oppaassa myös, miten toimintoja voi soveltaa. Seikkailukasvatus-opas on tehty Vilskeen johtajan ja työntekijöiden toiveita noudattaen. Toiveena oli, että oppaassa on mahdollisimman monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja seikkailukasvatukseen ja lisäksi siinä on otettu huomioon toiminnan muokkaaminen eri ikäisille lapsille. Olemmekin koonneet oppaaseen jokaiseen käyttämäämme seikkailuideaan myös soveltamisvaihtoehtoja.

Opas rakentuu siten, että alussa esitellään lyhyesti se, mitä seikkailukasvatus on. Tarkoituksena on esitellä seikkailukasvatus-menetelmä lyhyesti, mutta siten, että oppaassa esitetyn tiedon perusteella saa kuitenkin jonkinlaisen perusnäkömyksen seikkailukasvatuksesta ja sen ohjaamisesta. Tämän tiedon perusteella Vilskeen kasvattajat voivat lähteä toteuttamaan seikkailukasvatusta työssään.

Seikkailukasvatuksen esittelyn jälkeen oppaassa on toteuttamamme esimerkkiviikon rakenne mallina. Olimme suunnitelleet viikkomme siten, että siinä olisi mahdollisimman monipuolisesti erilaisia sisältöjä, jotka saamme esiteltä oppaaseen. Tämän jälkeen oppaassa on esiteltynä nämä käyttämämme menetelmät, kuten köysiradat, ongelmanratkaisutehtävät ja seikkailureppu. Olemme avanneet näiden tarkoituksen sekä idean ja kuvanneet jokaiseen kohtaan, miten niitä käytetään, miten menetelmiä voi soveltaa, muokata, ja mitä tavoitteita näillä eri menetelmillä on. Lisäksi oppaassa olemme käyttäneet paljon valokuvia havainnollistamaan sisältöä.

Oppaan on tarkoitus olla helppolukuinen ja -käyttöinen. Pyrimme kokoamaan soveltamisvaihtoehtoja siten, että opasta on helppo käyttää myös muissa ryhmissä, kuin siinä jossa toteutimme seikkailuviikon. Tämä palvelee toimeksiantajaamme hyvin, sillä Vilskeessä on eri-ikäisiä lapsia ja siellä toimitaan myös sekalaisissa porukoissa, jossa on kaiken ikäisiä lapsia eri ryhmistä. Oppaasta saa paljon vinkkejä, joista kasvattajat voivat suunnitella omaa ryhmäänsä tukevan seikkailun.

Valmiita seikkailuja ei oppaassa ole, vaan erilaisista menetelmistä ja välineistä jokaisen täytyy luoda seikkailu itse. Tämä vaatii työntekijöiltä suunnittelua, mutta tukee kuitenkin lapsilähtöisyyttä, kun oppaassa ei tarjota valmiita seikkailuja. Oppaassa on vinkkejä, mutta kasvattaja voi luoda oman tarinan ja johdattaa seikkailua eteenpäin. Koemme, että tämä oppaan koontitapa palvelee Vilskettä, ja sen ideologiaa hyvin. Vilskeen ideologian mukaan jokaisen lapsen päivä on seikkailu. He huomioivat toiminnassaan lapsen luovuuden ja lapsilähtöisyyden. Lisäksi lapset ovat mukana kehittämässä toimintaa. Tämä näkökulma nousee myös esille varhaiskasvatussuunnitelmassa, jossa sanotaan, että keskeisenä lähtökohtana toiminnan suunnittelussa ovat lasten mielenkiinnon kohteet (Opetushallitus 2016, 39). Siksi oppaassa on vain vinkkejä

seikkailun luomiseen, jotta Vilskeen aikuiset ja lapset saavat itse kehittää oman seikkailunsa.

6.2 Oppaan arviointi

Arvioinnin tehtävänä on kehittämistoiminnan prosessin suuntaaminen. Arvioinnissa analysoidaan kehittämistoiminnan perusteluja, toteutusta sekä tuotosta. Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta sekä analysoida sitä, onko kehittäminen saavuttanut tarkoituksen vai ei. Arviointia voidaan tarkastella myös näkökulmasta, joka kohdistuu toimijoiden osallistumiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 61.)

Olemme itse tyytyväisiä oppaan sisältöön. Mielestämme saimme koottua tiiviin, mutta kattavan ja toimivan paketin, jota on helppo soveltaa käytännössä. Toki oppaan soveltaminen vaatii työntekijöiltä omaa innostusta ja kiinnostusta asiaan. Opas vastaanotettiin Vilskeessä innolla ja luulemme, että oppaasta on ainakin palautteen perusteella oikeasti hyötyä.

Arvioimme opasta palautekyselyn avulla. Palautekyselyyn vastasi Vilskeen työntekijät ja johtajat. Osallistimme Vilskeen henkilökunnan oppaan arviointiin, koska he olivat mukana suunnittelussa sekä seikkailuviikon toteutuksessa. Työntekijöiden osallistaminen on hyväksi kehittämistoiminnalle. Jotta kehittämistoiminta olisi mahdollisimman tuloksellista, on toimintaan otettava mukaan sen tärkeimmät sidosryhmät. Yhteistyökumppaneiden osallistuminen kehittämiseen lisää sitoutuneisuutta kehittämistoiminnalle sekä mahdollistaa yhteistyökumppaneiden tarpeiden ja intressien huomioimisen. Kun yhteistyökumppanit osallistetaan kehittämistoimintaan, pystytään paremmin hyödyntämään heillä olevat tiedot ja taidot. (Toikko & Rantanen 2009, 90.)

Kysyimme palautekyselyssä, että miten koet, että voisit hyödyntää seikkailuopasta työssäsi. Monet olivat sitä mieltä, että opas on hyvä kooste viikosta, kattava ja tiivis paketti, josta saa uusia ideoita käytäntöön. Opasta voi hyödyntää pieninä paloina, tai suurempana kokonaisuutena. Saimme myös palautetta, että vinkit ovat helposti toteutettavia ja sovellettavissa. Opas on myös palautteen mukaan helppolukuinen.

Palautteessa halusimme tietää, että miten opasta voisi tehdä vielä käyttäjiä palvelevammaksi. Tästä saimme palautetta, että oppaassa voisi olla lisäideoina loruja ja leikkejä sellaisille työntekijöille, joilla ei ole vielä omia ideoita, sekä lisä sivuja omille ideoille. Muutaman vastaajan mielestä opas on hyvä tällaisenaan, sopivan kompakti ja selkeä. Muutama taas totesi, että opasta täytyisi testata ensin käytännössä, ennen kuin voi vastata kysymykseen. Haasteita seikkailukasvatuksen toteuttamisessa vastaajien mukaan on välineiden saatavuus, sekä sopivan ympäristön löytäminen, sillä kaikissa paikoissa ei ole mahdollista toteuttaa asioita näin laajalla mittakaavalla, mitä meidän viikossamme. Haasteita voi olla myös vanhempien asenteet, sekä myös muiden työntekijöiden asenteet. Toiminnassa tulee huomioida myös erityisessä tuen tarpeessa olevat lapset.

Palautteen mukaan moni oli valmis kokeilemaan opasta, ja seikkailukasvatuksen toteuttamista ehdottomasti, joten koemme onnistuneemme oppaan rakentamisessa

hyvin. Vastaajien mukaan seikkailukasvatus sopi loistavasti Vilskeen ympäristöön. Jos mietimme itse vielä jotakin kehitettävää, niin oppaasta olisi voinut tehdä vielä laajemman, mutta halusimme jättää oppaan sellaiseksi, että jokainen saa itse soveltaa sitä haluamallaan tavalla. Palautteen perusteella, jota keräsimme, olemme mielestämme saavuttaneet hyvin tavoitteemme siitä, että teemme Vilskeen työntekijöitä palvelevan tuotoksen. Moni oli kiinnostunut saamaan oppaan omaan käyttöön, sillä esittelyssä meillä oli vain muutama opas mukana. Lähetimme oppaan Vilskeeseen vielä sähköisesti, jolloin kaikki halukkaat saavat oppaan omaan käyttöönsä.

6.3 Seikkailukasvatuksen toteuttaminen

Seikkailukasvatusta toteuttaessa kasvattajilla on suuri merkitys. Seikkailuun vaaditaan seikkailukasvatuksen ohjaajalta ammattitaitoa määritellä, miten seikkailu luodaan. Ohjaajan tulee tuntea asiakkaat voidakseen luoda heille oikeanlaisen seikkailun. (Keskinen 2015, 15–16.)

Seikkailuviikkoa toteuttaessa huomasimme asioita, joita on hyvä ottaa huomioon seikkailukasvatusta toteuttaessa. Yksi näistä asioista oli oma heittäytyminen ja kiinnostus toimintaa kohtaan. Kun itse oli innostunut asiasta, myös lapset innostuivat, vaikka usein oli kyse toiminnasta, joka oli lapsille uutta. Seikkailutoiminnassa etenkin alussa seikkailun ohjaajan rooli on olla aktiivinen (Telemäki 2001, 41). Myös eräässä palautelomakkeessa ilmeni, kun kysyimme haasteita seikkailukasvatuksen toteuttamiselle, että haasteena seikkailukasvatuksen toteuttamiselle on aikuisten omat asenteet, sillä seikkailuun ei tarvita aina ihmeellisiä välineitä, vaan luovuutta ja heittäytymistä.

Halusimme toteuttaa seikkailuviikon mahdollisimman lapsilähtöisesti ja huomioimme sen toimintaa suunnitellessamme. Lasten ideoiden huomioiminen ja kulkeminen siihen suuntaan, johon lapset tarinaa vievät vaativat ohjaajalta herkkyyttä huomata lasten ideoita ja joustavuutta muokata suunnitelmaa lasten ideoiden mukaan. Lapsilähtöisessä toiminnassa annetaan tilaa lapsen omalla oivaltamisella. Kasvattajan tulee katsoa, millainen ohjaustyylillä kullekin lapselle sopii parhaiten. Jotkut lapset oppivat parhaiten kokeilemalla itsenäisesti, kun taas jotkut vaativat kasvattajan läsnäoloa sekä yksilöllistä ohjausta. Kasvattajan tulee myös tuntea lapset, lasten kehitystaso sekä mielenkiinnon kohteet. Kun lapset otetaan mukaan ideointiin ja kasvattaja huomioi lasten mielenkiinnon sekä ideat, auttaa se lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. (Numminen 2005, 239, 242, 244.)

Aikuisten rooliolla sekä tiimin toimivuudella on suuri merkitys seikkailukasvatusta toteuttaessa. Seikkailuviikon aikana koko tiimin innostuneisuus sekä aktiivisuus, helpotti toteuttamista sekä lasten mukaan saamista. Kun tiimissä kaikki tukivat ja auttoivat toisiaan, oli työnjako helppo tehdä ja viikosta koostui onnistunut kokonaisuus. Palautekyselyissämme nousi myös esiin kommentti, että kaikki on mahdollista toteuttaa, jos aikuisten asenteet ovat oikeat.

Seikkailussa on oleellista, että kasvattajan ja lapsen välille syntyy luottamuksellinen suhde. Tuttu aikuinen, johon lapsi luottaa, luo turvallisuuden tunteen lapselle. Turvallisuuden tunteen ja turvalliset rajat tarvitsevat jokainen lapsi. Turvallisuuden kautta myös luottamus vahvistuu. Kasvattajalla tulee olla luottamusta omia taitojaan

kohtaan sekä hyvät ryhmänhallintataidot. Luottamuksellisen ilmapiirin kautta mahdollistuu oppiminen, muutos sekä tunteiden ilmaiseminen. Seikkailukasvatusta toteuttaessa on hyvä huomioida ryhmäkoko sekä lasten määrä verrattuna aikuisiin, jotta turvallisuuden tunne lapsilla säilyy. (Kokljuschkin 1999, 58.) Seikkailuviikolla osa Vimpuloista oli pois ja ryhmän koko oli paljon pienempi, mitä suunnitteluvaiheessa luultiin. Viikon aikana kuitenkin huomasimme, että ryhmän koon pienuuden johdosta pystyimme toteuttamaan paremmin suunnittelemamme asiat ja pystyimme ohjaamaan lasta yksilöllisemmin sekä vaikeampiakin asioita ryhmälle. Huomioitava asia, joka ilmeni myös saamassamme palautteessa, on se, että erityisen tuen tarpeessa olevat lapset tulee erityisesti huomioida, jotta toiminta tukee myös heitä. Joitain suunniteltuja asioita emme olisi luultavasti pystyneet toteuttamaan, jos Vimpuloissa olisi ollut kaikki lapset viikon aikana paikalla.

Kasvattajan tulee varmistaa, että seikkailu on turvallinen. Kasvattajan tehtävänä on saattaa lapset turvallisesti seikkailun läpi ja seikkailusta pois. Jotta seikkailun olisi mahdollista olla turvallinen, on kasvattajan tutustuttava maastoon ja välineisiin etukäteen. Suunnitellessaan seikkailua kasvattajan tulee pohtia maaston ja välineiden lisäksi myös lasten fyysisiä rajoituksia ja mahdollisuuksia. (Kokljuschkin 1999, 54–55.)

Seikkailukasvatuksessa toiminnan ohjeistus tulee olla selkeää. Vaikka seikkailukasvatuksessa annetaankin tilaa lapselle omalle oivaltamiselle ja ongelmanratkaisulle, on tärkeää, että aikuiset antavat selkeät ohjeet. Seikkailuviikolla teimme köysiradan, jossa käveltiin köyden päällä. Ohjeistuksen piti pitää sisällään ohjeet turvallisuudesta sekä köysien kanssa käyttäytymisestä. Huomasimme nopeasti myös olevan tarpeellista, että kerroimme vähän mitä lapsen tulee tehdä pysyäkseen köyden päällä.

Seikkailukasvatuksessa tavoitteiden tulee olla sellaisia, että osallistujat pystyvät toiminnan kautta löytämään itsestään uusia voimavaroja. Seikkailukasvatus pyrkii ratkaisemaan ongelmia pedagogisin keinoin. (Karppinen & Latomaa 2015, 41–55.) Kasvattajan tulee toimia tilanteissa niin, että kokemukset, oppiminen ja kasvu ohjautuvat tavoitteiden mukaisesti. Ohjaajan rooli korostuu, kun elämyksestä ja kokemuksesta kootaan oppimiskokemus. (Karppinen 2015, 120.)

7 POHDINTA JA ARVIOINTI

7.1 Kehittämistyön prosessin arviointi

Kehittämistyö lähti liikkeelle ajatuksesta kehittää seikkailukasvatusta Vilskeessä, sillä Vilskeessä pidettiin seikkailua jo ennen kehittämishanketta tärkeänä, mutta seikkailukasvatusta siellä ei vielä toteutettu. Lähdimme liikkeelle siitä, mitä seikkailukasvatus on ja tutustuimme aiheeseen. Haastetta aiheutti se, mikä kehittämishankkeemme tavoite on. Meille annettiin toimeksiantajan puolelta melko vapaat kädet aiheen kanssa, joten haastetta tuotti, miten saamme rajattua aiheen ja mikä konkreettinen lopputulos on. Olimme käyneet keskustelua oppaan tekemisestä, mutta jouduimme miettimään kauan, mikä hankkeemme todellinen tarve on, ja kenelle opas on tehty.

Lopulta päädyimme tulokseen, että hankkeemme tarve lähtee lapsista, mutta kohdistuu Vilskeen varhaiskasvattajiin. Tarve perustui lopulta siihen, että halusimme luoda henkilökunnalle työvälineen toteuttaa seikkailukasvatusta osana laadukasta varhaiskasvatusta. Hankkeemme oli jo pitkällä, ennen kuin todellinen tarve saatiin selkeytettyä.

Olimme saaneet jo teoriaosuuden kasaan, kun aloimme miettiä mitä oppaaseen haluamme sisällyttää, ja mistä toiminnallinen osa koostuu. Tämä loi haastetta siinä, että miten saamme toiminnallisen osan ja oppaan liittymään toisiinsa, eikä ne jää liian erilliseksi toisistaan. Haasteena oli, miten toiminnallinen osuus tehdään sellaiseksi, että siitä on hyötyä oppaassa ja oppaan kokoamisessa. Toiminnalliseksi osioksi muodostui seikkailuviikko, joka liitettiin esimerkkinä oppaaseen. Toiminnallista osuutta ideoimassa ja suunnittelemassa olivat yhdessä meidän kanssa Vilskeen johtajat ja työntekijät. Kehittämishankkeen oli mahdollista onnistua, kun saimme Vilskeen henkilökunnan osallistettua siihen. Jouduimme kehittämishankkeen edetessä täydentämään ja muokkaamaan tietoperustaa, jotta se tukisi koko kehittämisprosessia.

Yhteistyö Vilskeen henkilökunnan kanssa sujui hyvin koko kehittämishankkeen ajan. Henkilökunta tuki meitä ja meidän ideoitamme. Saimme henkilökunnalta tietoa lapsista, lasten mielenkiinnonkohteista sekä henkilökunnan osaamisalueista, jotta kehittämishanke olisi helpompi toteuttaa. Tämä tieto oli hyödyllistä toiminnallista osuutta toteutettaessa. Henkilökunta antoi meille mahdollisuuden toteuttaa kaikki suunnitelmat ja auttoivat niiden toteutuksessa. Saimme toteuttaa kaiken mitä halusimme. Ilmapiiri ja yhteistyö olivat avoimia ja suunnitelmat otettiin vastaan avoimesti. Henkilökunta heittäytyi kehittämishankkeeseen mukaan ja olivat siitä aidosti kiinnostuneita.

Jälkeenpäin ajateltuna olisimme voineet osallistaa henkilökuntaa vielä enemmän oppaan sisältöön, sillä ainoa toive, jota opasta kohtaan saimme, oli, että oppaassa olisi soveltamisvaihtoehtoja. Olisimme voineet pitää vielä toisen haastattelun seikkailuviikon jälkeen, jolloin meillä olisi ollut enemmän konkreettisia ajatuksia oppaasta jakaa kehittämistiimille ja keskustella oppaan rakentumisesta ja sisällöistä. Nyt vastuu oppaan sisällöstä jäi meille. Jouduimme käyttämään paljon aikaa oppaan muotoiluun ja

pohtimaan sitä, vastaako tuotos todelliseen tarpeeseen ja saadaanko siitä oikeasti hyödyllinen ja käytännöllinen tuotos henkilökunnan avuksi.

Kaikkiaan olemme tyytyväisiä hankkeen lopputulokseen. Olemme saaneet koottua mielestämme hyvän kokonaisuuden, jossa teoria ja käytäntö tukevat toisiaan. Saamaamme palautteen perusteella myös Vilksessä oltiin hyvin tyytyväisiä lopputulokseen. Uskomme, että seikkailukasvatus jää oikeasti Vilskeeseen työmenetelmäksi ja opas on apuna tässä. Kokonaisuutena prosessi on siis onnistunut ja tavoitteemme on täytetty.

Saimme mielestämme luotua hyvän menetelmän Vilskeelle toteuttaa kokemuksellista oppimista. Tämä tukee varhaiskasvatussuunnitelmaa, ja tavoitteellisen toiminnan toteuttamista. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, aktiivisesti toimien, ja hänen oppimisensa pohjalla on aikaisemmat kokemukset (Opetushallitus 2016, 20). Kehittämishankkeen myötä toimimme esille uuden näkökulman ja tavan toteuttaa suunnitelmallista varhaiskasvatusta.

7.2 Itsearviointi työskentelystä ja ammatillinen kasvu

Kehittämishanke on ollut pitkä ja antoisa prosessi. Olemme oppineet paljon kehittämistyöstä ja sen prosessista. Kehittämistyön vaiheet ovat tulleet tutuiksi, sekä erilaiset kehittämistyön menetelmät. Olemme kehittyneet myös itse prosessin aikana, sillä kehittämistyö vaatii jatkuvaa arviointia ja muokkaamista. Olemme oppineet, miten kehittämistyötä viedään työyhteisössä läpi. Tätä kautta olemme oppineet paljon työyhteisön toiminnasta ja yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa. Prosessin aikana olemme ymmärtäneet, mitä kehittämistyön toteuttaminen ja suunnitteleminen vaativat. Olemme onnistuneet omaksumaan innovatiivisen työotteen ja uuden kehittämisen konkreettiseksi työvälineeksi.

Prosessin kautta olemme saaneet itsellemme hyvän työmenetelmän, jonka hallitsemme kokonaisvaltaisesti. Tämän työmenetelmän avulla pystymme toteuttamaan laadukasta varhaiskasvatussuunnitelmaa ja laadukasta varhaiskasvatusta. Prosessi on ollut myös kokemuksellista oppimista meille. Prosessin päätteeksi meillä on hallussamme ja sovellettavissa menetelmä, johon olemme tutustuneet kunnolla ja meillä on kokemuksia myös sen käyttämisestä. Opimme myös seikkailukasvatuksen toteuttamisesta paljon olennaisia käytännön taitoja, kuten miten erilaisia köysiratoja tehdään, ja miten erilaisia välineitä käytetään. Näitä taitoja ei kaikilla ole mahdollisuus oppia. Siksi olemme tyytyväisiä siihen, että uskalsimme ottaa sellaisen aiheen itsellemme, jossa jouduimme oppimaan itse paljon uutta. Toiminnallinen osuus opetti meille lapsiryhmän kanssa työskentelemistä, ryhmänohjaustaitoja, sekä ryhmän hallintaa. Jouduimme myös miettimään työnjakoa ryhmän aikuisten välillä, joten kehityimme myös yhteistyön tekemisessä ja vastuun delegoinnissa.

Saimme kokemusta käytännön asiakastyön toteuttamisesta ja kehittämisestä. Tämä toteutui kokeilevan toiminnan kautta. Saimme itse toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman mukaista toimintaa. Jouduimme miettimään ja suunnittelemaan, miten pedagogista toimintaa toteutetaan ja suunnitellaan, sekä mitä toiminnassa pitää ottaa huomioon. Halusimme toteuttaa toiminnallisen osion lapsilähtöisesti, jonka takia jouduimme kehittämään omaa asiakaslähtöistä

työtapaamme ja pohtimaan, miten lasten ideat huomioidaan. Tavoitteellisen asiakastyön suunnittelu ja toteutus konkretisoituivat varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisen avulla.

Eettisessä toiminnassa kehityimme, koska jouduimme toiminnallisen osuutta suunnitellessa ja toteuttaessa pohtimaan monia eettisiä kysymyksiä. Toimintaa suunnitellessa sekä toteuttaessa jouduimme pohtimaan, miten ryhmän erityisen tuen tarpeessa olevat lapset huomioidaan. Pohdimme, kuinka paljon yksittäisen lapsen tarpeet vaikuttavat koko ryhmän toimintaan. Halusimme toiminnallisessa osuudessa, että kaikki ryhmän lapset saavat seikkailuviikosta onnistuneen kokemuksen, joten suunnitelimme loruja ja kuvia ohjeistusta havainnollistamaan. Koimme, että kuvat lisäsivät ymmärrystä annetuista ohjeista kaikille ryhmän lapsille. Näin taattiin jokaiselle ryhmän jäsenelle kokemus osallistumisesta sekä osallisuudesta. Tavoitteenamme oli toteuttaa toimintaa mahdollisimman lapsilähtöisesti. Jouduimme kuitenkin pohtimaan, kuinka paljon voidaan mennä lasten ehdoilla ja toteutetaan lasten ideoita, kun toiminnalla on selkeä tietty tavoite, jonka aikuiset ovat asettaneet.

Kehittämishankkeen koko prosessi on vaatinut heittäytymistä sekä omalta mukavuusalueeltaan poistumista. Seikkailukasvatus oli meille uusi menetelmä, joten olemme joutuneet alusta asti itse selvittämään ja oppimaan, mitä seikkailukasvatus on ja miten sitä toteutetaan. Se on vaatinut meiltä avoimuutta sekä rohkeutta, varsinkin toiminnallisessa vaiheessa kokeilla uutta ja itselle vierasta. Toiminnallisessa vaiheessa, kuten koko kehittämisprosessissa olemme oppineet joustamaan suunnitelmasta ja muuttamaan suunnitelmaa nopealla tahdilla.

Koko kehittämissuunnitelman aikana olemme pyrkineet toimimaan aktiivisesti yhteistyössä Vilskeen henkilökunnan kanssa. Olemme huomioineet Vilskeen toiveet hanketta kohtaan jokaisessa prosessin vaiheessa. Hankkeen aikana olemme kasvaneet ammatillisesti ja ammatillinen asiantuntijuus on lisääntynyt. Koemme, että prosessin myötä olemme valmiimpia työelämään, sillä prosessi on ollut kokonaisuudessaan opettavainen ja kasvattava kokemus.

7.3 Ehdotuksia jatkokehittämiseen

Kehittämistyötä on tehtävä jatkuvasti. Kehittämistyö kuuluu osaksi varhaiskasvatusta ja sen laadun ylläpitämistä. Varhaiskasvatusta kehittämällä parannetaan lapsen kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. (Opetushallitus 2016, 60.) Vilskeessä seikkailukasvatusta voidaan kehittää jatkossa osaksi kokopäiväistä toimintaa, jotta koko lapsen päivästä voisi oikeasti tulla seikkailu. Seikkailukasvatusta voidaan soveltaa Vilskeessä myös pienemmille lapsille, sillä nyt seikkailukasvatukseen osallistui vain yksi ryhmä, jossa oli talon vanhimmat lapset. Seikkailukasvatukseen voisi laajemmin myös soveltaa esimerkiksi draamaa, musiikkia ja taidetta, mitä emme itse sisällyttäneet viikkoon kuin vähäisesti. Seikkailukasvatusta voidaan soveltaa Vilskeessä myös esimerkiksi toiminnallisiin vanhempainiltoihin tai joulu/kevätkuuhliin.

Yleisesti jatkokehittämissuunnitelmia voisi olla seikkailukasvatus pienille lapsille. Seikkailukasvatuksen vaikutusta voisi tutkia, vaikka lasten yhteistyötaitojen kehittymiseen ja ryhmätyötaitoihin. Seikkailukasvatuksesta voisi tehdä kartoitusta varhaiskasvatuksen työkentällä, että missä määrin seikkailukasvatusta tunnetaan ja

toteutetaan. Tutkimusta ja kartoitusta voisi tehdä myös siitä näkökulmasta, millaisia asenteita seikkailukasvatusta kohtaan kasvattajilla on. Lisäämällä tietoutta seikkailukasvatuksesta voisi sitä tuoda lähemmäs jokapäiväistä varhaiskasvatusta. Kasvattajien avuksi jokapäiväisen seikkailukasvatuksen toteuttamiseen voisi kehittää oppaan, joka sisältää seikkailua ilman erityisiä välineitä.

Seikkailukasvatusta ja kokemuksellista oppimista voitaisiin viedä myös perheisiin, jotta seikkailua voitaisiin toteuttaa perheissä ja lapsen arjessa. Jos seikkailukasvatuksen toimintaperiaatteita voitaisiin toteuttaa perheissä, tukisi se lapsen kokonaisvaltaista oppimista sekä kasvatusyhteistyötä. Seikkailukasvatuksen toteuttamisen haasteeksi mainitsimme vanhempien asenteet seikkailukasvatusta kohtaan. Jotta asenteita voitaisiin muuttaa, täytyy menetelmää tuoda tutuksi myös vanhemmille ja perheiden arkeen. Vanhempien asenteiden muuttuminen voisi helpottaa ja vahvistaa kasvatusyhteistyötä.

LÄHTEET

- Archer, C. & Siraj, I. 2015. Encouraging Physical Development Through Movement-Play. SAGE.
- Asher, S.; Hymel, S. & Renshaw, P. 1984. Loneliness In Children. Child Development, Vol. 55, No. 4, 1456-1464.
- Einon, D. 2002. Luova lapsi. Suom. Osmo Ryytty. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Helenius, A & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja –kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.
- Kahri, M. (toim.) 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3-6-vuotiaat leikin maailmassa. Helsinki: Pienperheyhdistys Ry.
- Kananen, J. 2015 Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Tampere: Juvenes print.
- Karppinen, S. & Latomaa, T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.). Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 11–20.
- Karppinen, S. & Latomaa, T. 2015. Seikkaillen elämyksiä 3. Suomalainen seikkailupedagogiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Karppinen, S. 2015. Seikkailukasvatus – erilainen tapa opettaa ja oppia. Teoksessa Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.). Seikkaillen elämyksiä 2. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 118-135.
- Keskinen, K. 2015. Seikkailijasta seikkailukasvattajaksi - seikkailukasvatus ammattina. Seinäjoki: iPrint Oy.
- Koivunen, P-L & Lehtinen T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: Ps- kustannus.
- Kokljuschkin, M. 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Helsinki: Kirjayhtymä OY.
- Kronqvist, E. 2011. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 13-30.
- Lehtinen, E.; Vauras, M. & Lerkkanen, M. 2016. Kasvatuspsykologia. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Linnossuo, O. 2007. Seikkailukokemusten vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.). Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 201–223.
- Mikkola, P. & Nevalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Numminen, P. 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Nurmi, J-E; Ahonen, T; Lyytinen, H; Lyytinen, P; Pulkkinen, L & Ruoppila, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 15.2.2017.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattaisissa. Helsinki: Tammi.

Pernaa, J. 2013. Kehittämistutkimus tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Pernaa, J. (toim.) Kehittämistutkimus opetuslalla. Jyväskylä: PS-kustannus, 9–26.

Perttula, J. 2007. Elämysten merkitys ihmisten elämässä. Teoksessa Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.). Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 53–74.

Piaget, J. 1951. Play, Dreams And Imitation In Childhood. Oxon: Routledge

Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 136-150.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille, ja TKI- henkilöstölle. Tampere: Juvenes print Oy. Saatavilla myös: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Telemäki, M. & Bowles, S. 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö - osa 1. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3., korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41-53.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wolfson, R. C. 2001, Virkku vekara. Tue lapsesi kehitystä. Suom. Teija Rekola. Helsinki: WSOY.

Kirje vanhemmille

Hei!

Ensi viikolla 16.–20.1.2017 Vimpuloilla on meidän opiskelijoiden järjestämä seikkailukasvatus- viikko. Viikko on osa opinnäytetyötämme, jonka teemme Vilskeeseen. Koostamme viikosta seikkailukasvatus- oppaan Vilskeen henkilökunnalle, jota he voivat jatkossa hyödyntää työssään.

Viikkoa varten toivomme, että lapsella olisi mukana makuupussi, sillä mahdollisuuksien mukaan vietämme paljon aikaa ulkona. Tiedustelemme myös, saammeko kuvata lastanne, ja käyttää kuvia opinnäytetyössämme materiaalina, joten pyydämme teitä palauttamaan alla olevan kuvauslupa-lapun täytettynä mahdollisimman pian.

Otamme mielellämme viikon aikana lapsilta ilmenevää palautetta vastaan, ja toivomme että palautetta tulisi myös teiltä huoltajilta, ja meitä saakin lähestyä viikon aikana mieleen tulevissa asioissa ja kysymyksissä.

Odotamme innolla tulevaa viikkoa!

Terveisin: Jenni ja Petra

Kuvauslupa opinnäytetyötä varten:

Lapsen nimi: _____

Saa kuvata, ja kuvia saa käyttää opinnäytetyössä: ____

Saa kuvata, mutta kasvot eivät saa näkyä kuvissa: ____

Ei saa kuvata: ____

Huoltajan allekirjoitus, ja nimenselvennys:

Palautekysely

Palautekysely seikkailukasvatus- oppaasta:

1. Mitä ajattelet, onko seikkailukasvatus sellainen menetelmä, jota voisit kokeilla ja hyödyntää työssäsi?

2. Miten koet, että voisit hyödyntää seikkailuopasta työssäsi, ja millaista hyötyä siitä on?

3. Miten opasta voisi vielä parantaa teitä palvelevammaksi?

4. Millaisia haasteita seikkailukasvatuksen toteuttamisessa voisi olla?

5. Mitä ajattelet seikkailukasvatuksen opettavan lapsille? Miksi se voisi olla hyvä varhaiskasvatuksen toimintamuoto?

Muu palaute:

Seikkailukasvatus-opas

SEIKKAILU ALKAA TÄSTÄ!

- Opas seikkailukasvatuksen toteuttamiseen

Seikkailukasvatus-opas

Tämä opas on tehty Vilskeen työntekijöille. Oppaan tavoitteena on auttaa sinua Vilskeläinen soveltamaan seikkailukasvatusta työssäsi.

Mukavia seikkailuhetkiä!

Opas sisältää:

- Pehdytyksen siitä, mitä seikkailukasvatus on
- Ohjeita kasvattajalle seikkailukasvatuksen toteuttamisesta
- Seikkailukasvatuksen merkitys uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa
- Esimerkki rungon seikkailukasvatusviikosta
- Esimerkkejä, miten seikkailukasvatusta voi toteuttaa ja miten eri toimintoja voi soveltaa

Kasvattajan rooli seikkailukasvatuksen toteuttamisessa

Kasvattajalta vaaditaan ammattitaitoa määritellä, miten seikkailu luodaan. Seikkailukasvatuksen ohjaaja varmistaa, että kokemukset, oppiminen ja kasvu ohjautuvat tavoitteiden mukaisesti.

Kasvattajan tulee tuntea lapset ja lasten mielenkiinnonkohteet sekä huomata lasten ideoita. Hänen tulee kannustaa lasta viemään omia ajatuksia eteenpäin sekä rohkaista pohtimaan lapsen oman ajattelun taustalla olevia asioita. On olennaista, että kasvattaja kehittää lapsen ajatuksia eteenpäin.

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma ja seikkailukasvatus

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa painottuu toiminnallisuus. Lapsi oppii tutkimalla ja kokonaisvaltaisesti.

Seikkailukasvatus on kokonaisvaltaista ja tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Seikkailukasvatukseen on helppo liittää varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueet, ja näin se auttaa lasta tutkimaan laaja-alaisesti.

Mitä on seikkailukasvatus?

Seikkailu

Ihmiset kokevat seikkailun eri tavoin ja se on jokaiselle henkilökohtainen kokemus. Seikkailun ei tarvitse olla mitään suurta ja vaarallista. Jo pimeässä oleminen voi jollekin olla seikkailua.

Seikkailukasvatus varhaiskasvatuksessa

Seikkailukasvatus on toiminnallinen menetelmä. Lapsi oppii ja kehittyy toimimalla sekä kokemalla elämysten kautta. Seikkailukasvatus on lapselle mielekäs ja haasteellinen tapa oppia uusia asioita itsestään, luonnosta sekä yhteistyöstä.

Tarina voi viedä seikkailua eteenpäin. Lapset voivat itse kehittää seikkailua ja tarinaa eteenpäin, näin toiminnasta tulee lapsilähtoisempää. Onnistumisen kokemukset ovat seikkailussa tärkeitä. Tavoitteiden tulee olla haasteellisia, mutta realistisia.

Ajatukset toiminnalle lähtevät lapsilta ja lapsen mielenkiinnon kohteet tulee huomioida. Lapsen omaa luovuutta edistää, kun lapsi saa olla oma itsensä, ja hän saa itse ratkaista ongelmia, ja haasteita. Ideat voivat lähteä esimerkiksi lasten leikeistä.

Seikkailukasvatus on kokemuksellista oppimista. Kokemuksellisessa oppimisessa rakennetaan kokemuksia aktiivisesti. Aiemmillä kokemuksilla ja tunteilla on vaikutusta uusiin kokemuksiin.

Seikkailuviikko

Päivä 1

- ♥ Aloitus
- ♥ Seikkailureppu, kysytään mitä halutaan reppuun
- ♥ Pöllö-turvalelu, pöllölle nimi
- ♥ Pöllöltä kirje
- ♥ Luottamusharjoitus pareittain
- ♥ Nukutaan päiväunet Mummolassa

Päivä 2

- ♥ Seikkailuretki luistelemaan
- ♥ Ympäristön havainnointi, mitä luonnossa tapahtuu?
- ♥ Kerätään matkalta Hugo-pöllön pesänrakennustarvikkeita
- ♥ Tutkitaan luupeilla luonnonmateriaaleja

Päivä 3

- ♥ Viedään Hugon pesään luonnonmateriaalit
- ♥ Hugon ystävä tarvitsee apua, köysirata johdattaa Kisu-ystävän luokse
- ♥ Hugon rentoutustarina lepohekellä

Päivä 4

- ♥ Hugon ja Kisun taitokoulu
- ♥ Ongelmaratkaisurata
- ♥ Kierretään pisteitä metsässä

Päivä 5

- ♥ Hugon ja Kisun ystävät pulassa pimeässä labyrintissa
- ♥ Aarre löytyy labyrintin lopussa, mitalit ja tikkupullanpaisto ulkona
- ♥ Teltan pystytys ja päiväunet siellä

Miten seikkailukasvatusta voi toteuttaa?

Luottamusharjoitteet

- ♥ Johdatetaan paria, jolla on silmät kiinni ympäri metsää
- ♥ Miinakenttä: Lapsella silmät sidottuina, kaverit neuvovat miinakentänläpi, miinoina esimerkiksi lapioita, ämpäreitä
- ♥ Tavoitteena luottamuksen parantaminen, yhteistyötaidot, ohjeiden antaminen kaverille
- ♥ Pari tehtävää voi soveltaa vaihtamalla ympäristöä, vaikeuttamalla/helpottamalla kuljettavaa polkua, pitämällä kaverin kädestä yhdellä/kahdella kädellä kiinni
- ♥ Miinakenttää voi soveltaa vaihtelemalla miinojen määrää, paikkaa, lapsi voi kontata, radalle voi tehdä esteitä, eri maastot, kaveria voi johdattaa pitämällä kädestä

Kuvat

- ♥ Tavoitteena, että jokainen ymmärtää mistä on kysymys
- ♥ Havainnollistaminen

Joki virtaa vuolaana,
ja saattaa jalat kastella.
Ystävältä apua kannattaa
pyytää,
jotta joki on helpompi
ylittää.

Lorut

- ♥ Lorujen avulla kerrotaan mitä tehdään
- ♥ Tavoitteena säilyttää lasten mielenkiinto tekemisessä
- ♥ Tavoitteena kielenkehityksen ja ymmärryksen tukeminen

Seikkailureppu

- ♥ Lasten kanssa mietitään kuvien avulla, mitä reppuun voisi laittaa
- ♥ Turvaeluna Pöllö, joka jätti joka päivä kirjeen lapsille, mikä vei tarinaa eteenpäin
- ♥ Joka päivä reppuun ilmestyi esine, joka liittyi päivän toimintaan
- ♥ Voi soveltaa esimerkiksi, että jokaisella lapsella on oma reppunsa tai esineet tulevat samalla kertaa reppuun

Luonnon tutkiminen

- ♥ Otetaan luonnosta erilaisia materiaaleja, joita voidaan tutkia esim. luvpeilla, miltä ne näyttävät.
- ♥ Tavoitteena mielenkiinnon herääminen luonnon ilmiöitä kohtaan.
- ♥ Voi soveltaa, ja tutkia myös luonnossa erilaisia asioita, esim. vuoden aikojen muutosta, eläinten jälkiä yms.

Köysirata

- ♥ Erilaisia vaihtoehtoja, esim. hämähäkinverkko, kahden köyden välissä kulkeminen (kuljetaan alemmaa köyttä pitäen ylemmästä kiinni) tai vaikka tukiköysi edestä päin, jonka avulla kuljetaan köyden yli.
- ♥ Tavoitteena tasapaino, ja motoriiikkaharjoitus, johon voi yhdistää eri tehtävillä lasten yhteistyötä, ja ongelmaratkaisua.
- ♥ Aikuinen tai kaverit voi olla apuna, ja köysiradoista voi tehdä pidempiä tai lyhyempiä välejä, jolla

Labyrintti

- ♥ Rakennettiin sisälle patjoista, pöydistä, ja vilteistä pimeään huoneeseen. Lapsilla taskulamput, joiden avulla etsivät labyrinttiin eksyneitä Hugo-pöllön kavereita.
- ♥ Tavoitteena yhteistyötaidot, motoriiikka.
- ♥ Sovelluksia voi rakentaa ulos, sisälle eri tavoin, esim. köysistä, ja kaverit neuvovat miten labyrintti kuljetaan esim. silmät sidottuna. Lisäksi voi yhdistää eri tehtäviä, esim. tunnustelutehtäviä tai haistelutehtäviä.

Yhtä tikkua siirtämällä A-kirjain

Yhtä tikkua siirtämällä K-kirjain

Ongelmaratkaisupisteet

- ♥ Pisteet voivat olla erilaisia ja jokaisessa pisteessä on hyvä olla aikuinen. Pisteiden tavoitteena on harjoitella eri taitoja pienryhmissä.
- ♥ Kolmiveto
 - 3 lasta ja köysi, josta saa kolmion muotoisen, niin että lapsi saa yhdestä kulmasta kiinni. Laitetaan pallo/lapio jokaisen lapsen kohdalle pienen välimatkan päähän. Lapsen täytyy köyttä kädessä pitäen saada pallo itselleen.
- ♥ Tikkutehtävät
 - Tikut järjestetään niin, että yhtä tai paria tikkua siirtämällä saadaan jokin kirjain. Voi soveltaa niin, että lapset tekevät kirjaimia itse.
- ♥ Veistely
 - Harjoitellaan puukon käyttöä. Esimerkiksi veistetään makkara/tikkupullatikut. Yksi lapsi kerrallaan veistelee, jotta saa aikuisen koko tuen.
- ♥ Luottamusharjoitteet

Päiväunet eri ympäristössä

- ♥ Luodaan lapsille kokemuksia erilaisissa ympäristöissä rauhoittumisessa, kuten mummola, telтта. Muita vaihtoehtoja voisi olla esimerkiksi metsä tai laavu.
- ♥ Yhdistetään päivälepoon teemaan sopivia satuja, rentoutumistarinoita, satuhierontaa, tai vaikka satujoogaa.

Tikkupullan paisto kaminassa

- ♥ Tutustuminen ruuanlaittoon sekä tuleen ja sen ominaisuuksiin
- ♥ Tavoitteena on luoda kokemuksia ruuanlaitosta erilaisessa ympäristössä
- ♥ Vaatii kärsivällisyyttä, kun kaikki eivät pääse samaan aikaan ja pullan kypsyminen vie aikaa
- ♥ Voi soveltaa erilaisiin ruokiin ja kaminan sijaan voi käyttää trangiaa

Aartenmetsästys

- ♥ Taskulamppujen avulla etsitään aarre pimeässä huoneessa, jossa on heijastimia ripustettu eri puolille, yhden heijastimen päässä aarre
- ♥ Toimiminen pimeässä luo jännitystä, tavoitteena löytää aarre jännityksestä huolimatta ja ylittää itsensä
- ♥ Tavoitteena on päättää seikkailu tavoitteellisesti ja lasten toivomalla tavalla
- ♥ Lapset oppivat samalla heijastimen hyödyllisyydestä

”Paras päivä ikinä!”

”Vähän oli jännää, mutta tosi kivaa”

”Jee aarre!”

”- Mitä repusta löytyykään?

- Köysi! Köysirata!”

”Sinne reppuun on varmaan tullut joku kirje, mistä tietää mitä tehdään”

Petra Hertto ja Jenni Tyykilä